

รายงานการวิจัย

แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด

(LONG COVID) ของประเทศไทย

THE WAY FOR THE DEVELOPMENT OF TEMPLES TO BE
MENTALLY RELIANT AFTER LONG COVID-19 THAI

ตระกูล ชำนาญ

อุเทน ลาพิงค์

พระมหาสิทธิชัย เตชวณฺโณ (ธรรมสุจริต)

พระสมชาติ อินทปญฺโญ (ธรรมอมรศิริ)

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) พื้นที่วิจัยในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 313 รูป/คน โดยวิธีการเลือกเฉพาะแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกจากพระสงฆ์ระดับ พระสังฆาธิการ และพระสงฆ์นักเผยแผ่ พระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน 10 รูป/คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) **แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย** พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ 31-40 ปี จำนวน 135 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.0 มีพรรษาอยู่ที่ 21-25 พรรษา มากที่สุด จำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7 ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 132 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.2 ศึกษาพระปริยัติธรรม นักธรรมชั้นเอกมากที่สุด จำนวน 223 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.1 ศึกษาพระปริยัติธรรมบาลี เปรียญธรรม 4-5 ประโยคมากที่สุดจำนวน 115 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.7 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งการปกครอง จำนวน 110 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.0 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.67 อยู่ในระดับดี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 เมื่อพิจารณาสัดส่วนสรุปได้ว่าส่วนใหญ่ พระสงฆ์มีการใช้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลักในการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจเป็นอันดับแรก รองลงมาพระสงฆ์มีการพัฒนา ศักยภาพด้านทักษะการเล่าเรื่อง และพระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งเป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยตามลำดับ 2) **การหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย** พบว่า เกิดแนวทางดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์วัดให้เป็นที่พึงใจ 2) แนวทางการพัฒนากิจกรรมของวัดให้เป็นที่พึงใจ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิตใจ ด้วยสมุนไพร กิจกรรมสร้างความแข็งแรงสุขภาพด้วยการจัดงานวิ่งการกุศล และกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ 3) แนวทางการทำงานบูรณาการวัดกับเครือข่ายสุขภาพ 3) **การนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย** นำเสนอผ่านแพลตฟอร์มที่มีทั้งออนไลน์ เฟสบุ๊ก

ยูทูป หรือว่าทวิตเตอร์ และอินสตาแกรม ข้อเสนอแนะการวิจัย คณะสงฆ์ไทยควรมีส่งเสริมฝึกอบรม
พระสงฆ์ทำงานด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาวัด 2. ฟังจิตใจ 3. ภาวะลองโควิด

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) study the development guidelines for temples to be a spiritual refuge after Long COVID in Thailand, 2) find the development guidelines for temples to be a spiritual refuge after Long COVID in Thailand, and 3) propose the development guidelines for temples to be a spiritual refuge after Long COVID in Thailand. This research was conducted using mixed-method research, qualitative research, and participatory action research (PAR). The research area was in Chiang Mai Municipality, with 313 monks/persons using purposive sampling. 10 monks/person were selected from monks at the Sangha level, missionary monks, and development monks. The research results found that 1) the development guidelines for temples to be a spiritual refuge After the LONG COVID situation in Thailand, it was found that the majority of the respondents were aged 31-40 years, totaling 135 monks, accounting for 43.0 percent, with the most being in the monkhood for 21-25 years, totaling 62 monks, accounting for 19.7 percent, studying at the bachelor's degree level, totaling 132 monks, accounting for 42.2 percent, studying the most Dhamma Pariyatti Dhamma, totaling 223 monks, accounting for 71.1 percent, studying Pali Pariyatti Dhamma, the most level 4-5 Parian Dhamma, totaling 115 monks, accounting for 36.7 percent. The majority of the respondents did not hold administrative positions, totaling 110 monks, accounting for 35.0 percent. The analysis of the data on the study of guidelines for developing temples as a spiritual refuge after the LONG COVID situation in Thailand found that the average level of opinions of the respondents was 3.67, which is at a good level, with a standard deviation of 0.61. When considering the proportion, it can be concluded that the majority. The monks used the teachings of the Lord Buddha as the main axis to develop the temple to be a spiritual refuge first. The monks followed by developing their potential in storytelling skills and the monks developed their potential in deep listening skills to be a spiritual refuge after the Long COVID situation in Thailand, respectively. 2) Finding ways to develop temples to be a spiritual refuge after the Long COVID situation in Thailand found the following approaches: 1) Guidelines for developing the potential of temple monks to be a spiritual

refuge 2) Guidelines for developing temple activities to be a spiritual refuge, including activities to promote physical and mental health with herbs, activities to build health by organizing charity runs, and activities for the elderly school 3) Guidelines for integrating temples with health networks 3) Presenting guidelines for developing temples to be a spiritual refuge after the Long COVID situation in Thailand, presented through online platforms such as Facebook, YouTube, Twitter, and Instagram. Research recommendations The Thai Sangha should promote and train more monks to work in health.

Keywords : 1. Temple development 2. Mental Support 3. Long covid

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความเมตตาจาก พระสุนทรวิชิตเมธี, ผศ.ดร. รองอธิการบดี
วิทยาเขตล้านนา ที่ปรึกษาโครงการที่ได้ให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด
จนโครงการวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณ เครือข่ายพระคิลานุปฏิฐากจังหวัดเชียงใหม่ เครือข่ายพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาผู้ให้
ข้อมูลทุกท่าน ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลวิจัยอันเป็นประโยชน์ที่สำคัญต่อการวิจัยมาด้วยความเคารพ

สุดท้ายขอขอบคุณคณะทำงานวิจัยทุกท่านและผู้ประสานงานทุกท่านที่ให้การสนับสนุนการวิจัย
ในครั้งนี้อย่างประสบความสำเร็จเสร็จสิ้นลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ
หัวหน้าโครงการวิจัยและคณะ
20 กุมภาพันธ์ 2569

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 คำนียามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดแผนยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อม ป้องกัน และแก้ไขปัญหา โรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2564)	5
2.2 แนวคิดไวรัสโคโรนา (COVID 19)	7
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเกี่ยวกับบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนา	8
2.4 แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	12
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
2.6 สรุปรอบแนวความคิด	32
3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
3.1 รูปแบบการวิจัย	33
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	36
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	36

3.5 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	37
3.6 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	39
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล	41
3.8 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	43
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	44
4.1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังก้าวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	44
4.2 หาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังก้าวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	51
4.3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังก้าวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	54
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	55
5.1 สรุปผลการวิจัย	55
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	56
5.3 ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	59
ภาคผนวก	63
ภาคผนวก ก ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
ภาคผนวก ข แบบสอบถามการวิจัย	75
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์การวิจัย	80
ภาคผนวก ง ภาพการดำเนินงานวิจัย	84
ภาคผนวก จ ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	113
ประวัตินักวิจัย	116

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	44
4.2	จำนวนค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็น ที่พึงจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามพรราชา	45
4.3	จำนวนค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็น ที่พึงจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามการศึกษา	46
4.4	จำนวนค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็น ที่พึงจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามพระปริยัติธรรม	46
4.5	จำนวนค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็น ที่พึงจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามพระปริยัติธรรมบาลี	47
4.6	จำนวนค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็น ที่พึงจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามตำแหน่งการปกครอง	47
4.7	จำนวนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิเคราะห์แนว ทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	48

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่

2.1 แสดงกรอบแนวคิดในงานวิจัย

หน้า

32

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ผ่านมามี การดำเนินงานเฝ้าระวังและช่วยเหลือด้านสุขภาพจิตโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในทุกเขตสุขภาพ และ เพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าสู่คลื่นลูกที่ 4 ภายใต้ “แนวทางการฟื้นฟูจิตใจในสถานการณ์การระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (Combat 4 th Wave of COVID-19: C4)” มุ่งเน้นให้ ประชาชน ครอบครัว และชุมชน ปลอดภัยจากผลกระทบด้านสุขภาพจิต และมีความเข้มแข็งทางจิตใจ สามารถปรับตัว เข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ได้ดี ลดการเข้าสู่คลื่นลูกที่ 4 : 4th wave : Psychic trauma, Mental illness, Economic injury, Burnout จากการระบาดที่ยาวนาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนเกิด ความเครียด วิตกกังวล เกิดปัญหาทางสุขภาพจิตและเจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวช เพิ่มขึ้น ได้แก่ ภาวะเครียด เรื้อรัง ซึมเศร้า และฆ่าตัวตาย จากรายงานสถานการณ์การฆ่าตัวตายใน ประเทศไทย ปีงบประมาณ 2566 โดยจากสถิติของกรมสุขภาพจิต พบว่า 5 จังหวัดที่มีอัตราการฆ่าตัว ตายสำเร็จสูงสุด ได้แก่ เชียงใหม่ : 15.33 ต่อแสนประชากร (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ,2566) รวมทั้งบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข มีภาวะเหนื่อยล้าหมดไฟ ส่งผล กระทบให้เกิดปัญหาทาง สุขภาพจิตตามมาหรือเกิดการเจ็บป่วยทางจิตเวชได้ การฟื้นฟูจิตใจ ส่งเสริม เฝ้าระวัง และป้องกันปัญหา สุขภาพจิตให้แก่ประชาชนในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)(กรม สุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ,2563)

ปัจจุบันสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีแนวโน้มที่จะ ควบคุม ได้ดีขึ้น จากความร่วมมือของประชาชน บุคลากรสาธารณสุข และทุกภาคส่วน ในการเฝ้าระวัง และดูแลรักษา ที่มีประสิทธิภาพ แต่ผลกระทบจากการระบาดและมาตรการในการควบคุมโรค มีผลทำให้ คนในสังคมที่ร่วมกัน ต่อสู้กับภาวะวิกฤตการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิด ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน มีโอกาสเกิดความกดดัน ความเครียด และความวิตกกังวล ส่งผลต่อ สุขภาพจิตของคนไทยเป็นจำนวนมาก โดยจะเห็นได้จากปัญหาด้านสุขภาพจิตและจิตเวชที่มีแนวโน้ม เพิ่มขึ้น จากการสำรวจภาวะเครียด (Stress) ของกรมสุขภาพจิต พบว่าบุคลากรสาธารณสุข 8 ใน 10 คน และประชาชน 4 ใน 10 คน มีความเครียด และกังวลจากการทำงานซึ่งจะมีแนวโน้มทำให้บุคลากร สาธารณสุขมีความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ รู้สึกหมดพลัง หดหวัง สูญเสียพลังทางจิตใจ และนำไปสู่ภาวะ เหนื่อยล้าหมดไฟ (Burnout) สำหรับประชาชนอาจเกิด ความเครียดเพิ่มขึ้นและอาจเจ็บป่วยด้วยโรคทาง จิตเวช เช่น โรคซึมเศร้า (Depression) เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ พบว่าอัตราการฆ่าตัวตายมีแนวโน้มที่สูงขึ้น ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงมีนาคม โดยเมื่อเปรียบเทียบข้อมูลของ ปี 2562 กับปี2563 พบว่าจำนวน

ประชากรที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ (Suicide) เพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 20 จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงต้องมีการดำเนินงานด้านสุขภาพจิตอย่างเร่งด่วนโดยอาศัยความร่วมมือ ของทุกภาคส่วนในทุกเขตสุขภาพ เพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าสู่คลื่นลูกที่ 4 ภายใต้“แนวทางการฟื้นฟูจิตใจ ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (Combat 4 th Wave of COVID-19: C4)” เพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชน ครอบครัว และชุมชน ปลอดภัยจากผลกระทบด้านสุขภาพจิตในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นี้และมีความเข้มแข็งทางจิตใจเต็มเปี่ยมด้วยพลังสามารถปรับตัวเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ได้ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ,2563)

ดังนั้นจากสถานการณ์และข้อมูลดังกล่าวมีแนวโน้มสูงขึ้น วัดในฐานะเป็นพื้นที่ทางจิตใจ อยู่ในชุมชนและสามารถบรรเทาและดูแลสภาพจิตใจของประชาชนได้ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรบุคคลของประเทศให้มีคุณภาพต่อไป โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย คณะนักวิจัยมีประสบการณ์การทำงานและการวิจัยในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ ได้แก่ พุทธศาสนาและปรัชญา เป็นต้น และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครั้งนี้ จะสามารถสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่จำนวน 10 คน และนักวิจัยชาวบ้าน จำนวน 25 คนและผลการวิจัยนี้นักวิจัยรุ่นใหม่สามารถนำไปต่อยอดและถอดบทเรียนจากการจัดทำเวทีประชาคม และนำเสนอต่อวงการวิชาการได้ การบริหารงานวิจัยเพื่อให้เป็นไปตามแผนและมีผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยได้ใช้หลัก PDCA คือการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการดำเนินการให้เหมาะสมในการดำเนินการวิจัย โดยจัดประชุมนักวิจัยเป็นประจำ เพื่อเป็นการติดตามการดำเนินงานของนักวิจัย พร้อมทั้งอบรมระเบียบวิธีการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลผล เรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ด้านจากที่ปรึกษาโครงการวิจัยผู้มีประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ปัญหาในการดำเนินการวิจัย จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

1.2.2 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

1.2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดเชียงใหม่

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากร

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 313 รูป/คน โดยวิธีการเลือกเฉพาะแบบเจาะจง คัดเลือกจาก พระสงฆ์

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายพระสงฆ์นักเผยแผ่ อาทิ ผู้บริหารปกครองคณะสงฆ์ พระสงฆ์นักพัฒนา และพระสงฆ์นักเผยแผ่ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 รูป/คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก การศึกษาทางธรรม ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ประสบการณ์การทำงาน การพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ 2.1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย 2.2) หาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย และ 2.3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้กำหนดบริบทพื้นที่วิจัยและศึกษาข้อมูลภาคสนามการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย โดยดำเนินการวิจัยในจังหวัดเชียงใหม่ อาทิ พื้นที่ที่มีการบูรณาการความร่วมมือด้านวิชาการระหว่าง 2 สถาบันการศึกษาของพระสงฆ์ไทย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.4.1 การพัฒนาวัด หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาวัด พัฒนาพระภิกษุ สามเณรให้เปลี่ยนแปลงดีขึ้น

1.4.2 ฟังจิตใจ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ฟังทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน ที่ประสบปัญหาต่าง ๆ มีความทุกข์ กังวลจิตใจ จึงมาทำกิจกรรมฟังวัดเป็นหลัก

1.4.3 ภาวะลองโควิด (LONG COVID) หมายถึง ภาวะของคนที่ย้ายจากโควิด-19 แล้วแต่ยังต้องเผชิญกับอาการที่หลงเหลืออยู่ เชื่อโควิดหายจากร่างกายไปแล้ว แต่บางอาการกลับไม่หายไปด้วย

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ได้แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่ฟังจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

1.5.2 ได้หาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่ฟังจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

1.5.3 ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่ฟังจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย” คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ แนวคิดและทฤษฎีรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดแผนยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2564)
- 2.2 ไวรัสโคโรนา (COVID 19)
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเกี่ยวกับบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนา
- 2.4 แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 สรุปรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดแผนยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2564)

โรคติดต่ออุบัติใหม่มีโอกาสแพร่กระจายอย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปทั่วโลก จึงเป็นทั้งปัญหาสำหรับประเทศที่เกิดเหตุและภัยคุกคามแก่นานาชาติทุกประเทศต้องเร่งการพัฒนาศักยภาพระบบเครื่องมือในการป้องกันควบคุมโรค และเตรียมพร้อมตอบโต้โรคติดต่ออุบัติใหม่ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม และต้องให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคข้ามประเทศการดำเนินงานภายในประเทศจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง โดยหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ภายใต้ นโยบายของรัฐบาลและกรอบแผนยุทธศาสตร์

เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์และปัจจัยแวดล้อมในปัจจุบัน และความเคลื่อนไหวของประชาคมโลก ได้แก่ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 เป็นกรอบและทิศทางให้หน่วยงานทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศ ปฏิบัติการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายเพื่อใช้ควบคุมการผลิต นำเข้า และจำหน่ายอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ เป็นการควบคุม คุณภาพอาหารสัตว์ และคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค

(2) การศึกษาความปลอดภัยจากการแพร่กระจาย ของเชื้อโรคต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถานที่ห้องปฏิบัติการ ทั้งภาครัฐและเอกชน หรือจากการนำเข้า ส่งออก หรือ นำผ่านเชื้อโรคมายังต่างประเทศ รวมทั้งป้องกันการใช้เชื้อโรคไปในทางที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชุมชน หรือ เป็นภัยต่อความมั่นคงประเทศ

(3) พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 วางแนวทางมาตรการ ตั้งแต่ช่วงก่อนเกิดเหตุขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ เน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกภาคส่วน

(4) พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ให้ความสำคัญกับการ เฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคที่เป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพประชาชน

(5) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 บัญญัติขึ้นเพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคระบาดที่เกิดกับสัตว์

(6) การอนุญาตค้าสัตว์ป่าที่ได้จากการเพาะพันธุ์ การควบคุม ป้องกันการล่าสัตว์ป่า เป็นการลดปัจจัยการแพร่เชื้อโรคจากสัตว์ป่ามาสู่คน

(7) ยาด้านจุลชีพใช้ในการป้องกันและรักษาโรคที่เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรียในมนุษย์ และใช้ป้องกันและรักษาโรคในทางสัตวแพทย์ และการเกษตร จึงมีความสำคัญต่อสุขภาพสัตว์ พืช ห่วงโซ่การผลิตอาหาร และเศรษฐกิจในภาพรวมประเทศ แผนยุทธศาสตร์ การจัดการคือยาด้านจุลชีพประเทศไทย เน้นการแก้ไขปัญหาการคือยาด้านจุลชีพเป็นการเฉพาะ

(8) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(9) ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)การป้องกันยับยั้งไม่ให้เกิดโรคและภัยสุขภาพแพร่กระจายออกไปในวงกว้าง และไม่เกิดความเสียหายแก่ชีวิต เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการฟื้นฟูภายหลังเหตุการณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติ

(10) กฎอนามัยระหว่างประเทศ เป็นการจัดการ ฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ มาตรการควบคุมโรคบริเวณช่องทางเข้า-ออกระหว่างประเทศ ทั้งทางบก เรือ อากาศ และใช้แนวคิดสุขภาพหนึ่งเดียวที่เป็นระบบสุขภาพที่บูรณาการ ทั้งสุขภาพคน สุขภาพสัตว์ สุขภาพสัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อม ที่จะส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ และเอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดีของทุกชีวิต

(11) วาระความมั่นคงด้านสุขภาพโลก สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกองค์การอนามัยโลกเร่งรัดการพัฒนาสมรรถภาพตาม IHR ด้านโรคติดเชื้อ และโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน

(12) ยุทธศาสตร์โรคติดต่ออุบัติใหม่ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมฉุกเฉินด้านสาธารณสุข

(13) ข้อกำหนดด้านสุขภาพสัตว์

(14) เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำเข้าในการประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำยุทธศาสตร์

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความเสี่ยงของการเกิดโรคติดต่ออุบัติใหม่ ซึ่งอาจแพร่ระบาดได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ การเตรียมความพร้อมจึงเริ่มต้นจากการเสริมสร้างระบบเฝ้าระวังโรคทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลโรคอย่างแม่นยำและรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข (Emergency Operation Center: EOC) เพื่อประสานงานและควบคุมสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในด้าน การป้องกัน ประเทศได้ดำเนินมาตรการควบคุมโรคในมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมตามแนวทาง "สุขภาพหนึ่งเดียว" (One Health) เช่น การเฝ้าระวังโรคในสัตว์ป่าและปศุสัตว์ การควบคุมการนำเข้า และเคลื่อนย้ายสัตว์ที่อาจเป็นพาหะ การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อ ตลอดจนการส่งเสริมการฉีดวัคซีนและสุขอนามัยส่วนบุคคลเมื่อเกิดการระบาดของโรคขึ้น การแก้ไขปัญหาจะดำเนินไปตามแผนเผชิญเหตุระดับชาติ โดยใช้ข้อมูลทางระบาดวิทยาและผลวิเคราะห์จากห้องปฏิบัติการในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ การสื่อสารความเสี่ยงต่อประชาชนต้องมีความชัดเจนและโปร่งใส เพื่อลดความตื่นตระหนกและเสริมสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การกระจายเวชภัณฑ์และทรัพยากรทางการแพทย์จะต้องเป็นไปอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงหรือมีการระบาดรุนแรง ท้ายที่สุด ประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางสาธารณสุข การวิจัยและนวัตกรรมทางการแพทย์ ตลอดจนความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับโรคติดต่ออุบัติใหม่ในระยะยาว อันจะนำไปสู่ความมั่นคงด้านสุขภาพอย่างยั่งยืนของประเทศและประชาชน

2.2 แนวคิดไวรัสโคโรนา (COVID 19)

เมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 ไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (Covid-19) ลุกกลามไปทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สังคมและเศรษฐกิจของประชากร และ เมื่อปี พ.ศ. 2563 มีการระบาดใหญ่

(Pandemic) ซึ่งเป็นการติดเชื้อทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ตามประกาศขององค์การอนามัยโลก (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) จากสถิติเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2563 ประชากรทั่วโลก มีผู้ติดเชื้อ 1,982,939 คน และตาย 126,761 คน โดย 5 ลำดับแรกของประเทศที่มีผู้ติดเชื้อสูงสุด ประเทศสหรัฐอเมริกา (609,516 คน) เป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยสเปน (174,060 คน) อิตาลี (162,488 คน) เยอรมัน (132,362 คน) และฝรั่งเศส (131,362 คน) และเมื่อพิจารณา 5 ลำดับแรกของประเทศที่มีจำนวนผู้เสียชีวิตมากที่สุด ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (26,057 คน) อิตาลี (21,067 คน) สเปน (18,255 คน) ฝรั่งเศส (15,750 คน) และสหราชอาณาจักร (12,129 คน) ตามลำดับ (Dong, Du, & Gardner, 2020) ณ วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2563 พบอัตราการติดเชื้อในประเทศไทย จำนวน 2,369 คน มีผู้เสียชีวิต 30 คน ผู้ป่วยรายใหม่ 111 คน ในกรุงเทพฯ และจังหวัดนนทบุรี 1,250 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 101 คน ภาคเหนือ 86 คน ภาคกลาง 332 คน และภาคใต้ 409 คน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) และจากสถิติ เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีการระบาดและมีจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด -19 จำนวน 2,826 คน จำนวนผู้รักษาหาย 2,352 คน คิดเป็นร้อยละ 83.2 ร้อยละของการรักษาหายอยู่ในลำดับที่ 2 ของโลกรอง จากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ส่วนการระบาดรอบที่ 2 ในประเทศไทย นั้น เริ่มช่วงปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ทำให้คาดว่า การระบาด รอบที่ 2 คงไม่หมดไปอย่างรวดเร็วเหมือนรอบแรก (สุรัชย์ โชคครรชิตไชย, 2563) แม้ระบบควบคุมโรคของประเทศไทยป้องกันได้ ในประเทศไทยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด -19)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (Covid-19) ประเทศไทยสามารถจัดการ COVID-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในช่วงแรก และหากเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาค ก็นับว่าประสบความสำเร็จพอสมควร อย่างไรก็ตาม ต้องติดตามสถานการณ์สายพันธุ์ใหม่และรักษามาตรการป้องกันพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเกี่ยวกับบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนา

2.3.1 ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาเป็นเวลาอันยาวนาน (พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ, 2530) พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญต่อสังคมและวิถีชีวิตของคนไทยมา ยาวนาน โดยถือเป็นศาสนาประจำชาติที่ได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่อง พระพุทธศาสนาเข้ามาในดินแดนไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยมีหลักฐานจากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ที่กล่าวถึงการนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทนิกายลังกาวงศ์ และการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังของ

ประชาชนในสมัยนั้นเมื่อก้าวเข้าสู่สมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ พระพุทธศาสนาได้รับการสืบทอดและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม การสร้างวัดวาอาราม และการเผยแผ่ธรรมะผ่านคัมภีร์และพระสงฆ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการอบรมจิตใจประชาชน ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของสังคม ในยุคปัจจุบัน แม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่พระพุทธศาสนายังคงมีบทบาทสำคัญ โดยรัฐยังคงสนับสนุนกิจการทางศาสนา เช่น การบวชเรียน การเผยแผ่ธรรมะ และการจัดการศึกษาทางศาสนาในโรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีความพยายามในการปรับตัวให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่ เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อออนไลน์ และการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนและการให้คำปรึกษาทางจิตใจซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย
2. พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการปกครองประเทศ
3. พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ เนื่องจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้เกิดความรักความสามัคคีกัน มีความเมตตากรุณาต่อกัน เป็นต้น จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชนชาวไทยให้มี ความเป็นหนึ่งเดียวกัน

4. พระพุทธศาสนาเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย
5. พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย
6. พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม
7. พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเอกลักษณ์ของชาติ
8. พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นมรดกของชาติ
9. พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม ชนชาติหนึ่ง ๆ
10. พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่มวล

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าพระพุทธศาสนาในประเทศไทยไม่เพียงเป็นศาสนา หากยังเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นพลังขับเคลื่อนในการหล่อหลอมคุณธรรมของประชาชน และเป็นหลักยึดทางจิตใจที่ยังคงมีความสำคัญต่อสังคมไทยในทุกยุคทุกสมัย

2.2.2 ความหมายของการพัฒนา

คำว่า “พัฒนา” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง “ทำให้เจริญ”

1. การพัฒนาในความเข้าใจแบบสมัยใหม่
2. การพัฒนาในแง่ของพระพุทธศาสนา ในการแก้ปัญหาการพัฒนาอย่างเหมาะสมเข้าไป

เผยแพร่ฟื้นฟูให้แก่ชาวชนบท เพื่อให้สังคมชนบทสามารถประสานการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจให้สอดคล้องกลมกลืนกันเพื่อเป้าหมาย

การพัฒนาสังคมไทย ตามหลักพระพุทธศาสนา แนวทางที่เหมาะสม เป็นการนำให้ส่วนความต้องการของชีวิตทั้ง 3 ด้านของคนเรา ประสานกลมกลืนกันได้อย่างเหมาะสมในยามที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาของประชาชน

1. ความเมตตาปรานี 2. ให้อภัยและโอนอ่อนผ่อน 3. ความสันโดษ 4. ความสมานสามัคคี

การพัฒนาสังคมไทยตามหลักพระพุทธศาสนา

1. การพิจารณาให้เกิดความเข้าใจถึงลักษณะของชีวิต และสังคมที่ถูกต้อง โดยเฉพาะลักษณะที่เป็นปัญหา สาเหตุของปัญหาความเป็นไปได้ของการแก้ไขปัญหา และแนวทางของการดำเนินชีวิต ไปสู่เป้าหมายอย่างไม่มีปัญหาด้วยความเข้าใจทุกขั้นตอน ในหลักพุทธธรรม จะต้องเป็นความเข้าใจ ที่มาจากการพิจารณาไตร่ตรอง ตลอดจนการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง มิใช่จากความเชื่อในธรรมเนียม ที่มีมาแต่โบราณ หรือเชื่อในตำรา หรือเชื่อในบุคคล หรือเชื่อเพราะการนึกคาดเดาหรือเพราะเห็นว่า ตรงกับความเชื่อเก่าของตน เป็นต้น การที่หลักพุทธธรรมเน้นการสร้าง ความเข้าใจเป็นพื้นฐานตั้งแต่ตอนต้นนั้น ก่อให้เกิดผลดีหลายประการ คือ

2. แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม
3. หลักพุทธธรรมยังเน้นถึงการดำรงชีวิตที่สงบ น้อมนำให้เกิดความใฝ่ในสันติ
4. หลักพุทธธรรมสอนให้คนรู้จักเผื่อแผ่ความ

คำว่า การพัฒนา ใช้เป็นคำเฉพาะและใช้ประกอบคำอื่นก็ได้ เช่น การพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง และการพัฒนาข้าราชการ เป็นต้น การพัฒนาจึงถูกนำไปใช้กัน โดยทั่วไปและมีความหมายแตกต่างกันออกไปดังกล่าวแล้ว เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนานั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมายทั้งความหมายที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน ซึ่งอาจจำแนกออกได้เป็น คือ

1. ความหมายจากรูปศัพท์
2. ความหมายโดยทั่วไปการพัฒนาที่เข้าใจ
3. ความหมายทางเศรษฐศาสตร์
4. ความหมายทางพัฒนาบริหารศาสตร์นักพัฒนาบริหารศาสตร์
5. ความหมายทางเทคโนโลยีในทางเทคโนโลยี
6. ความหมายทางการวางแผน

7. ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติในขั้นของการปฏิบัติการพัฒนา หมายถึง การชักชวน หรือการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจังและเป็นลำดับ ขั้นตอนต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจรไม่มีการสิ้นสุด การพัฒนาในความหมายของการปฏิบัติการนี้เป็นความหมายต่อเนื่องจากความหมาย ทางการวางแผนโดยมุ่งเน้นถึงการนำแผนและโครงการไปดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง เพราะถึงจะมีแผนและโครงการแล้วแต่ถ้าหากไม่มีการนำไปปฏิบัติการพัฒนาที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

8. ความหมายทางพระพุทธศาสนา

9. ความหมายทางสังคมวิทยา

10. ความหมายทางด้านการพัฒนาชุมชน

2.2.3 พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมนักพัฒนาชุมชน

ได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือ เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่นักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนต้องร่วมกัน ดำเนินงานและได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกัน จากความหมายในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนามีความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันออกไปบ้าง ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากความหมายเหล่านี้ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ประเทศไทยได้มีความเจริญมั่นคง ดำรงเอกราชอธิปไตยสืบต่อกันมาตั้งแต่ โบราณกาล จวบจนกาลปัจจุบัน ก็ด้วยคนไทยทั้งชาติยึดมั่นอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเคารพบูชาพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะ พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตของชาวไทย โดยมีส่วนเสริมสร้างอุปนิสัยของคนในชาติให้รักความสงบ มีความเสียสละ แกล้วกล้า อัจฉริยะ รอบรู้ฐานะ อฐานะ มีความรักและยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรม

ดังนั้น สรุปว่า พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมและนักพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งและเกี่ยวพันกัน เพราะหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่สอนให้มนุษย์รู้จักตนเองและพัฒนาจิตใจเท่านั้น หากยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับสังคมโดยรวม โดยเฉพาะในบริบทของนักพัฒนาชุมชนที่มีหน้าที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับรากหญ้า หลักธรรมสำคัญอย่าง “ทศพิธราชธรรม” และ “สังคหวัตถุ 4” เป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักพัฒนาชุมชนที่ยึดมั่นในเมตตา กรุณา และการเสียสละ ย่อมสามารถสร้างความไว้วางใจและแรงร่วมมือจากประชาชนได้ดี ความเสียสละ (ทาน) และการวางตนให้เหมาะสม (สมานัตตตา) ช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำและการมีจริยธรรมในการทำงานนอกจากนี้ หลักอิทธิบาท 4 ยัง

เป็นเครื่องมือสำหรับนักพัฒนาชุมชนในการยกระดับตนเองและทีมงาน โดยการมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา เป็นแรงขับภายในที่ช่วยให้การดำเนินงานเพื่อชุมชนมีประสิทธิผลและยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป พระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงศาสนาแห่งการหลุดพ้นทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะสำหรับนักพัฒนาชุมชนที่ต้องทำงานกับผู้คนอย่างใกล้ชิด การน้อมนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติงาน จะช่วยให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับปัจเจก ชุมชน และสังคมโดยรวมอย่างยั่งยืนและกลมกลืน

2.4 แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2.4.1 อุดมการณ์หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ภายหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจเป็นพระบรมศาสดาประกาศเผยแผ่ศาสนาธรรมที่ตรัสรู้เริ่มตั้งแต่ทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดพระปัญจวัคคีย์ทรงโปรดยสกุลบุตรพร้อมสหาย หรือมุ่งเพื่อประโยชน์ของผู้เผยแผ่เองแต่อย่างใดไม่นอกจากนี้การส่งพระอรหันตสาวกรุ่นแรกไปประกาศพระศาสนาทั่วชมพูทวีปนี้ยังถือว่าเป็นจุดกำเนิดการดำเนินงานพระธรรมทูตอีกด้วย ในคราวประชุมพระอรหันตสาวกรั้งใหญ่ (มหาสันนิบาตแห่งพระสาวก) ซึ่งเรียกการประชุมในคราวนั้นว่าจาตุรงคสันนิบาต หรือการประชุมที่ประกอบด้วยเหตุอัศจรรย์ 4 ประการ คือ

1. วันนั้นเป็นวันอุโบสถขึ้น 15 ค่ำเดือนมาฆะ (วันเพ็ญเดือน 3)
2. พระสาวกจำนวน 1,250 องค์มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย
3. พระสาวกเหล่านั้นล้วนแต่เป็นพระอรหันตชีนาสพผู้ได้อภิญญา 6
4. พระสาวกเหล่านั้นล้วนแต่เป็นเอหิภิกขุที่พระพุทธองค์ทรงประทานการอุปสมบทให้

เหตุอัศจรรย์ 4 ประการนี้เกิดขึ้นครั้งแรกและครั้งเดียวในพระพุทธศาสนา ณ เวลาบ่ายของวันเพ็ญเดือน 3 (วันมาฆบูชา) ขณะที่พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน เขตกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ภายหลังจากที่ตรัสรู้แล้วได้ 9 เดือน โดยเมื่อพระพุทธองค์เสด็จกลับจากถ้ำสุกรขาตา (ภายหลังจากที่ทรงทราบว่าพระสารีบุตรสำเร็จเป็นพระอรหันต์เพราะฟังพระธรรมเทศนาเวทนาปริคคหสูตรที่ทรงแสดงแก่ที่มนขปริพาชก) เสด็จถึงพระวิหารเวฬุวันแล้วได้ทอดพระเนตรเห็นพระอรหันตพุทธสาวกจำนวนมากต่างมาประชุมพร้อมกัน รอเฝ้ารับเสด็จโดยมิได้นัดหมายแต่ประการใด ทรงทราบถึงเหตุอัศจรรย์แห่งจาตุรงคสันนิบาต จึงทรงประทานพระโอวาทสำคัญเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติในการจาริกไปทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระโอวาทสำคัญที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในวันนั้นเรียกว่า โอวาทปาติโมกข์ (หรือเขียนว่า

โอวาทปาฏิโมกข์) คือ ประมวลคำสอนหลักที่แสดงถึงอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการในการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงแสดงเป็นพระคำถา (คือคำร้อยกรองในภาษา มคธ หรือภาษาบาลี) จำนวน 3 พระคำถาครั้งดังนี้

พระคำถาที่ 1 : อุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา

ขณฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา	นิพฺพานํปรมํวทฺตนิพฺพุตา
น หิปปพฺพิโต ปฺรฺูปฆาตี	สมฺโณ โหติ ปฺรํ วิหฺเรยฺยนโต.

ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นธรรมสำหรับเผ่าบาป (ตบะ) ที่ยอดเยี่ยมท่านผู้รู้ทั้งหลายกล่าวสรรเสริญพระนิพพานว่าเป็นธรรมอันยอดเยี่ยม ผู้ที่ยังฆ่าผู้อื่นไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิตผู้ที่ยังเบียดเบียนผู้อื่นไม่เชื่อว่าเป็นสมณะเลย

พระคำถาที่ 2 : หลักการของพระพุทธศาสนา

สพฺพปาปสฺส อกรณํ	กุสลสฺสุปสมฺปทา
สจฺจิตฺตปริโยทปนํ	เอตํพุทฺธาน สาสนํ.

การไม่ทำความชั่วการทำความดีให้ถึงพร้อมการชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (หลักการทั้งสาม) นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

พระคำถาที่ 3 : วิธีการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนา

อนุปวาโท อนุปฆาโต	ปาตีโมกฺเข จ สํวโร
มตฺตญฺญูตาจ ภาตฺตสมึ	ปนฺตญฺจ สยนาสนํ
อธิจฺจิตฺเต จ อาโยโค	เอตํ พุทฺธาน สาสนํ.

การไม่ว่าร้ายใครการไม่ทำร้ายใครการสํารวมในพระปาติโมกข์การรู้จักประมาณในอาหาร การนอนการนั่งในที่สงัดการประกอบความเพียรในอธิจิต (สมาธิขั้นสูง) (วิธีการทั้งหก) นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2525) หน้า 116)

2.4.2 ความหมายของการเผยแผ่พุทธธรรม

การเผยแผ่หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาขยายกว้างขวางออกไปเผยแผ่กว้างขวางออกไปทำให้เป็นที่แพร่หลายเป็นที่รักต่อสาธารณชน

ราชบัณฑิตยสถานพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้กล่าวว่าการเผยแผ่หมายถึงการทำให้ขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระศาสนา

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (2540 น. 148-155) ได้กล่าวไว้ในกองแผนงานกรมการศาสนาที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ดังนี้ 1) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาทคำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่

เป็นประโยชน์ 2) แนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนาพิธีและการปฏิบัติ 3) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร) (2547 น.41) ได้กล่าวว่าการเผยแผ่หมายถึงการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใสยำเกรงในพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควร แก่การปฏิบัตินั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกเป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล

พิสิฐู เจริญสุข (2539 น. 3-4) ได้กล่าวถึงวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพโดยสรุปมีอยู่ 2 วิธี คือ 1) การเผยแผ่ทางกายได้แก่การปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างเวลาเย็นดินนึ่งนอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีสติสำรวมระมัดระวังแสดงท่าทางของผู้สงบเยือกเย็น 2) เผยแผ่ทางวาจาได้แก่พูดธรรมะให้ผู้อื่นฟังด้วยวิธีที่เรียกว่าบรรยายปาฐกถาธรรมแสดงธรรมที่เรียกว่าธรรมกถึกแปลว่า ผู้กล่าวธรรมผู้สอนธรรมแสดงให้ผู้อื่นฟังอย่างมีศิลปะ

สนิทศรี สำแดง (2544 น.86) ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระศาสนามีเป้าหมายหลักคือการสร้างสันติภาพให้เกิดแก่ชาวโลกพระสงฆ์คือ “สื่อ” แห่งสันติภาพโลกเพราะตัวพระสงฆ์ (อริยสงฆ์) เป็นผู้สงบทั้งทางกายทางวาจาและทางใจเป็นแบบอย่างของผู้มีสันติปราศจากความเห็นแก่ตัวการทำงานของพระสงฆ์เป็นการทำงานเพื่อให้มีใช้เพื่อเอาจึงไม่แฝงไว้ด้วยความขัดแย้ง

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการเผยแผ่ หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาขยายกว้างขวางออกไป เผยแผ่กว้างขวางออกไปทำให้เป็นที่แพร่หลายเป็นที่รักต่อสาธารณชน การติดต่อสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคล ทางด้านจิตใจน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแห่งการปฏิบัตินั้น พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกเป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล

2.4.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ชุด..คำวัด ของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9,ราชบัณฑิต) ได้ให้ความหมายว่า “เผยแผ่ในคำวัดใช้เป็นหลักในความหมายว่า ทำให้แพร่หลายในลักษณะติดแน่น ซึมซาบ กระจายไป เช่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เผยแผ่พระธรรม องค์การเผยแผ่ ส่วนเผยแผ่ใช้ใน ความหมายว่า ประกาศโฆษณา ทำให้แพร่หลายในลักษณะกระจายให้เป็นรูปธรรมหรือให้สัมผัสทาง ตา หู เป็นต้น เช่น ใจว่าการเผยแผ่ศาสนาสามารถทำได้หลายวิธีเช่นเผยแผ่ไปตามสื่อต่าง ๆ หรือเผยแผ่ทางวิทยุ ทีวี เป็นต้น ”

ดังนั้น เมื่อจะประกาศเปิดเผยหลักพระธรรมวินัยหรือพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในฐานะเป็นหลักปฏิบัติหลักปฏิบัติชอบที่ทำให้คนเราได้รับประโยชน์สุขทั้งในอรรถภาพชาติและอรรถภาพชาติหน้าและประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพานจึงสมควรอย่างยิ่งที่ใช้คำว่า “เผยแผ่พระพุทธศาสนา” ซึ่งเหมาะสมกว่าใช้คำว่า “เผยแพร่งพระพุทธศาสนา”

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในที่นี้หมายถึงการนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนอันประเสริฐอันเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ที่เกิดจากพระปัญญาตรัสรู้ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปถ่ายทอดให้ประชาชนได้รับการเรียนรู้และน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เป็นคนดีมีศีลธรรมประกอบด้วยคุณธรรมมีเมตตา เป็นต้น เกิดความสงบสุขทั้งชาติปัจจุบันและภพหน้า จากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่คนอีกกลุ่มหนึ่ง จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยยึดเอาอุดมคติอุดมการณ์หลักการและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในสถานการณ์ปัจจุบัน แนวคิดของการเผยแผ่จัดเป็นกระบวนการเผยแผ่ (Propagating Process) เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในด้านการเรียนรู้ซึ่งมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการตัด สิ้นใจในการดำเนินชีวิตการเผยแผ่อาจกระทำได้ในหลายช่องทางได้แก่การพูดคุยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์การจัดอบรมการแจกเอกสาร การนำสารการชักชวนให้เข้าร่วมกิจการทาง สถานีวิชิตุกระจายเสียงและการบรรยายธรรมทางโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2541 น. 97) ได้บรรยายเรื่องพุทธวิธีในการสอน สรุปได้ว่า นักปราชญ์ทั้งหลายและพุทธศาสนิกชนทั้งหลายเคารพยกย่องและบูชาพระพุทธเจ้าในฐานะที่เป็นนักการสอนที่ยิ่งใหญ่ทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอนได้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีเพราะพระองค์มีคุณสมบัติผู้สอน เช่น ด้านบุคลิกภาพคือพระวรกายสง่างามและพระสุรเสียงไพเราะโน้มน้าวให้ผู้ฟังอยากฟังด้านคุณธรรมพระองค์มีทั้งพระปัญญาคุณพระวิสุทธิคุณและพระกรุณาคุณและลีลาการสอนคือแจ่มแจ้งจูงใจหาญกล้าและร่าเริง วิธีการสอนของพระองค์พระองค์ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ เช่น แบบสนทนาแบบบรรยายแบบ ตอบปัญหาและแบบวางกฎข้อบังคับส่วนกลวิธีและอุบายประกอบการสอนเช่นการยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานประกอบการเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาการใช้อุปกรณ์การสอนการทำเป็นตัวอย่าง การเล่นเกมเล่นคำและใช้ในความหมายใหม่อุบายเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล การรู้จักจังหวะและโอกาสความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการการลงโทษและให้รางวัลกลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าพุทธวิธีการสอนที่พระองค์นำมาใช้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปทั่วประเทศอินเดียเพราะสมัยที่พระองค์เสด็จอุบัติในยุคที่ชมพูทวีปเป็นถิ่นนักปราชญ์มีเจ้าลัทธิมากมายต่างก็ถือว่าลัทธิของตัวเองดีที่สุดทั้งนั้น เช่น ครูทั้งหก เป็นต้น คำสอนของพระองค์ขัดแย้งกับ

คำสอนเดิมและความเชื่อถือของคนในยุคหนึ่ง เช่นเรื่องวรรณะ 4 นอกจากนั้นขอบเขตการเผยแผ่คำสอนของพระองค์ก็กว้างขวางคือเสด็จไปสั่งสอนประชาชนซึ่งมีพื้นฐานที่แตกต่างกันตามแว่นแคว้นต่าง ๆ ทรงสอนคนเหล่านั้นให้เข้าใจและยอมเป็นศิษย์ของพระองค์นับแต่พระราชามหากษัตริย์ลงมาทีเดียว

พระครูวิจิตรธรรมโกศล (2537 น.126) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นนักเผยแผ่ว่าเป็นการเอาความรู้เอาแสงสว่างหรือเอาธรรมะไปแนะนำเขาที่เรียกว่า “ชี้ทางบรรเทาทุกข์ชี้สุขเกษมศานติชี้ทางพระนฤพานอันพ้นโศกวิโยคภัย” การจะไปจุ่งจิตวิญญาณของชาวบ้านจะต้องศึกษาสื่อสารหลักการให้เข้าใจนักเผยแผ่ต้องมีข้อมูลประกอบโดยอาศัยหลักสูตรแห่งความสำเร็จ คือ 1) ต้องมีคำคมนิมิต 2) ต้องมีสุภาชิตทนต์ 3) ให้ร้อยต้องมีคำกลอน 4) ไม่มุ่งวงนอนต้องมีคำขำขัน

พระสุธีรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ) (2549 น.48) ได้รวบรวมผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเผยแผ่พระพุทธศาสนาผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาในบทความเรื่องพระพุทธศาสนากับการพัฒนาของวัดและพระสงฆ์ในปัจจุบันซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ความเปลี่ยนแปลงทำให้บทบาทของวัดเปลี่ยนไปคือเมื่อประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศให้เท่าทันอารยธรรมตะวันตกในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา ประเทศชาติได้พัฒนาตามตะวันตก ความสำคัญของวัดก็เริ่มลดลงเรื่อย ๆ บทบาทเด่น ๆ ของวัดเช่นการจัดการศึกษาเมื่อก่อนการศึกษาเริ่มที่วัด ทั้งนี้ได้ถูกเปลี่ยนจากวัด เป็นผู้นำในการศึกษาบทบาทนี้กลายเป็นหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนเป็นผู้นำไป การรักษาพยาบาล การทำสมุนไพรมีหน้าที่ของสถานีนามัยและโรงพยาบาลไปการตัดสินคดีข้อพิพาทต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของศาลยุติธรรมเป็นต้น ทั้ง ๆ ที่บทบาทเหล่านี้ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้นำทั้งสิ้น

2) การฟื้นฟูบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน เมื่ออารยธรรมตะวันตกการศึกษาแผนใหม่การพัฒนาสมัยใหม่สื่อและการบันเทิงเพื่อการค้ามีการแพร่หลายในสังคมไทยสังคมก็เกิดผลกระทบทุกด้านและสังคมไทยมีวัฒนธรรมรับมากกว่า และนำมาใช้โดยไม่ปรับเปลี่ยนเข้ากับสภาพสังคมไทย บทบาทของพระสงฆ์ก็ถูกระบบลดบทบาทที่มีอยู่ไปด้วยอย่างไรก็ตามวัดต่าง ๆ ก็พยายามแก้ปัญหาและได้แก้ไขปัญหานั้น มี 3 ลักษณะคือ 1. แก้วด้วยกำลังและความพยายามของวัดเอง เช่น วัดใหญ่ ๆ มีวัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ วัดไร่ขิงและวัดโสธรวราราม เป็นต้น ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อเยาวชนเช่น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การช่วยเหลือประชาชนด้านสังคมสงเคราะห์มอบทุนการศึกษาสร้างสาธารณประโยชน์ด้วยการอุดหนุนจากประชาชน 2. ร่วมมือกับรัฐเพื่อแก้ปัญหาได้แก่คณะสงฆ์ ทำโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก เช่นโครงการพระธรรมทูตโครงการพระธรรมจาริกโครงการสาธารณสุขมูลฐานโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เป็นต้น

โครงการเหล่านี้คณะสงฆ์ร่วมมือกับรัฐ 3. ได้ร่วมมือกับองค์กรเอกชนในการแก้ปัญหา เช่น ร่วมกับมูลนิธิเอเชียในการจัดกลุ่มประสานงานการพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดอบรมตามโครงการอบรมพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนร่วมมือกับมูลนิธิหมอชาวบ้านจัดอบรมพระสงฆ์ด้านอนามัยทั้งเหนือและหนากลางและจัดกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นในท้องถิ่นชนบทร่วมกับมูลนิธิเผยแผ่ชีวิตอันประเสริฐ เป็นต้น

3) พระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่พัฒนาสังคมเมื่อประมวลแล้วมี 3 ประการด้วยกันคือ 1. เป็นผู้นำทางด้านพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์บทบาทของพระสงฆ์เหล่านี้จะเห็นได้ชัดเจนคือการเกิดขึ้นของคณะธรรมทานไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานีเมื่อปี พ.ศ. 2475 โดยการนำของท่านพุทธทาสการเปิดวัดป่าในสายธรรมยุติกนิกายจนถึงสมัยอาจารย์มั่นภูริทตฺโตและสำนักปฏิบัติธรรมสายมหานิกายคือของหลวงพ่อบุญรอดหนองป่าพงจังหวัดอุบลราชธานี การเกิดขึ้นของสำนักกรรมฐานแบบยุพหนองพองหนองซึ่งมีวัดมหาธาตุเป็นศูนย์กลางเมื่อปี พ.ศ. 2493 อันมีต้นแบบมาจากประเทศพม่าต่อมาก็มีการปฏิบัติธรรมกายแบบสัมมาอะระหังของหลวงปู่สดวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 2. เป็นผู้นำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชนสถาบันสงฆ์ได้ทำหน้าที่ด้านการศึกษา มาตลอดโดยเฉพาะเปิดโอกาสให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาจากชนบทที่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐก็ได้อาศัยการเพาะบ่มฝึกฝนอบรมจากสถาบันศาสนาเช่นการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดได้แก่การศึกษาแผนกบาลี-นักธรรมและการศึกษาแผนใหม่ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่งคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงทำให้เกิดผู้มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาได้เป็นกำลังของพระศาสนาและช่วยเหลือสังคมประเทศชาติเป็นอย่างมาก 3. เป็นผู้นำด้านการพัฒนาชนบทพระสงฆ์ทำหน้าที่ลักษณะเช่นนี้ทั่วประเทศแบ่งได้ 2 ประเภท ก. การตั้งมูลนิธิศึกษาพระสงฆ์ได้อุทิศชีวิตเพื่อยกฐานะการศึกษาของชาวบ้านในชนบทมีจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่นพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (พุดตลิว) วัดพระสิงห์จังหวัดเชียงใหม่ผู้ตั้งโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาพระเทพกวี (ปัจจุบันพระพุทธพจนวราภรณ์วัดเจดีย์หลวง) วัดป่าดาราภิรมย์อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ผู้ตั้งโรงเรียนเมตตาศึกษาและพระธรรมญาณมุนี (พระพุทธวรญาณ) วัดกวีศราราม จังหวัดลพบุรีได้ตั้งโรงเรียนการกุศลชื่อโรงเรียนวินิตศึกษาเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงโด่งดังการที่พระเถระได้ทำงานเหล่านี้ถือว่าเป็นการเผยแผ่เชิงรุกที่เรียกว่าศึกษาสงเคราะห์ ข. การรวมกลุ่มเพื่อ งานพัฒนาชุมชนงานส่วนนี้พระสงฆ์ในภาคต่าง ๆ ได้ช่วยเหลือประชาชนเป็นอย่างมากเช่นพระพุทธพจนวราภรณ์วัดเจดีย์หลวงได้ตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาชนบทเพื่อเป็นการขยายโครงการเกษตรพัฒนาและเมตตานารีเพื่อเตรียมคนพัฒนาชนบท กลุ่มพระสงฆ์พัฒนา เช่น พระสมุห์เฉลิมจิตติโล ผู้สร้างหมู่บ้านปลอดภัยมุขที่โนนเมืองอำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนาเพื่อช่วยเหลือการพัฒนาชนบท เช่น พระครูพิพิธประชานาถ วัดสามัคคีบ้านท่าสว่าง จังหวัดสุรินทร์ เป็นแกนนำชาวบ้านด้วยการตั้งสหกรณ์ร้านค้าธนาคารข้าว และเกษตรแบบผสมผสานพร้อมกับพัฒนาจิตใจชุมชนไปด้วยกิจกรรมลักษณะพัฒนาชนบท เช่นนี้ พระสงฆ์ในชนบททำกันมากประชาชนทั่วไปทราบน้อยและท่านทำเองเงียบ ๆ รู้เฉพาะกลุ่มงานที่ท่านทำเป็นส่วนใหญ่งานลักษณะ เช่นนี้ ทางคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นงานเผยแผ่เชิงรุกประเภท สาธารณสงเคราะห์

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าแนวคิดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การสื่อสารข้อมูลข่าวสาร คำสอนและการโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้เข้าถึงสาระและสามารถปฏิบัติตนได้ซึ่งตามแนวทางของพระพุทธศาสนานั้นบุคคลสามารถทำได้โดยผ่านสื่อมวลชนสื่อบุคคลสื่อโทรทัศน์และสื่อ กิจกรรมศาสนาที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อค่านิยมที่ลึกซึ้งการยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เพราะฉะนั้น การเผยแผ่ต้องทำอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไปและรูปแบบวิธีการเผยแผ่ต้องเหมาะสม และทันสมัย

2.4.4 พุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่ศาสนาพรหมจรรย์ (หลักการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ หรือหลักพระธรรมวินัย) ของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าในระยะแรกตรัสรู้นั้นมีลักษณะเป็นการประกาศท้าทายเหล่ามหาบัณฑิตปัญญาชนในสมัยนั้น ให้มาช่วยกันพิสูจน์อริยสัจธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบด้วยพระองค์เอง ซึ่งเป็นความจริงอันเที่ยงแท้แน่นอน เป็นความจริงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สอดคล้องกับหลักพระธรรมคุณที่ว่า “พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วอันผู้บรรลุปิ๊งเห็นได้ด้วยตนเองไม่ขึ้นกับกาลเวลาควรแก่การเชยชวนชักชวนให้มาพิสูจน์ทดสอบควรร่วมเข้าใส่ตน เป็นผลปฏิบัติที่วิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน” พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์พระบรมศาสดาของพระพุทธศาสนาทรงประสบความสำเร็จอย่างสูงยิ่งในการประกาศเผยแผ่ศาสนาธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้ซึ่งทรงใช้เวลาเพียง 9 เดือน ก็สามารถประกาศศาสนาธรรมก่อตั้งและประดิษฐานพระพุทธศาสนาไว้ได้อย่างมั่นคง ดำรงประโยชน์สุขแก่ประชาชนในดินแดนชมพูทวีป คือครบองค์ประกอบ 5 ประการของการก่อตั้งศาสนาซึ่งได้แก่ 1. มีองค์พระศาสดาผู้ก่อตั้งคือพระองค์เอง 2. มีศาสนธรรม คือ หลักธรรมคำสอนที่พระองค์ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง 3. มีศาสนบุคคล คือ พระพุทธสาวกเป็นประจักษ์พยานในการปฏิบัติตามศาสนาธรรมและ เป็นกำลังสำคัญช่วยประกาศเผยแผ่ โดยมีพระภิกษุปัญจวัคคีย์กลุ่มพระยสะพร้อมทั้งมีอุบาสก อุบาสิกา คือ บิดาของพระยสะ และอดีตภรรยาของพระยสะ เป็นต้น 4. มีศาสนสถาน คือ พุทธศาสนสถานหรือวัดในสมัยนั้นได้แก่ พระวิหารเวฬุวันหรือวัดเวฬุวัน ที่พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามหาราชบรมกษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ทรงศรัทธา

สร้างถวาย ณ พระราชอุทยานเวฬุวัน กรุงราชคฤห์แคว้นมคธ 5. มีศาสนพิธีคือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดเป็นแบบ แผนให้ประพฤติปฏิบัติโดยขณะนั้นมีพิธีการบวชประเพณีพรหมจรรย์เกิดขึ้น 2 แบบ คือ แบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา ที่พระพุทธองค์ทรงประทานบวชให้เอง และแบบติสรณคมนอุปสัมปทา ที่ทรงอนุญาตให้พระสาวกบวชให้กุลบุตรได้ด้วยการรับไตรสรณคมน์ นอกจากนี้ยังมีพิธีการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับวายเป็นโดยพระเจ้าพิมพิสารทรงจับพระเต้าทองเต็มด้วยน้ำหลังลงดิน เนื่องด้วยการถวายพระราชอุทยานเวฬุวันนอกจากนี้พระพุทธองค์ยังทรงอาศัยพระญาณอันเป็นกำลังของพระพุทธเจ้าที่ทำให้พระองค์ สามารถบันลือสีหนาทประกาศพุทธธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างองอาจมั่นคงดุจราชสีห์ คำรามซึ่งพระญาณดังกล่าวนี้เรียกว่าทสพลญาณ 10 ประการ คือ รูปแบบและประเภทของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการประกาศพุทธธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ทรงสามารถสร้างความสนใจความศรัทธาให้เกิด อย่างไรก็ตามรูปแบบหรือวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นแม้จะมีหลายรูปแบบแต่เมื่อ รวบรวมตามที่ปรากฏโดยส่วนมากแล้วนับจำนวนได้ 7 วิธีด้วยกันดังนี้

1. อุปนิสินนกา
2. ธัมม มีกกา (หรือธรรมกกา)
3. โอวาทกกาแปลว่า
4. อนุสาสนีกกา
5. ธัมมสากัจฉา
6. ปุจฉาวิสัชนากกา
7. ธัมมเทศนากกา

2.4.5 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีหลายรูปแบบหลากหลายวิธีเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยก็ต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วย การเผยแผ่หลักพุทธธรรมไม่เฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแต่ต้องครอบคลุมกับผู้ฟังทุกกลุ่มเข้าใจง่าย ฟังสนุกและนำไปปฏิบัติได้จริง ประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวันได้ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ) ได้กล่าวไว้ในเอกสาร “เค้าโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ไว้ว่าคำว่าเผยแผ่นั้นจะทำได้อย่างสมบูรณ์ต้องประกอบด้วย 1. เผยแผ่ด้วยการให้ได้ยินได้ฟังทุกวิถีทาง (หลักปริยัติธรรม) 2. เผยแผ่ด้วยการทำสิ่งที่ดีและทำให้เขาดี (หลักปฏิบัติธรรม) 3. เผยแผ่ด้วยการเป็นผู้มีความสุขให้เขาดี (หลักปฏิเวธธรรม) ซึ่งทั้งสามประเภทนี้อาจจำแนกเป็นรายละเอียดได้ในแต่ละประเภท ๆ ได้ดังนี้

1. เผยแผ่ด้วยการให้ได้ยินได้ฟังทุกวิถีทาง (หลักปริยัติธรรม) ด้วยการกระทำดังต่อไปนี้

- พิมพ์โฆษณาสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ขึ้นให้แพร่หลายกระทั่งมีหนังสือธรรมะฉบับวางบนรถไฟหรือไฮเตล (โรงแรม) ดังที่ชาวคริสเตียนเขาทำกัน

- ทศนศึกษาด้วยการแสดงให้เข้าใจในเรื่องราวด้วยภาพ ด้วยสิ่งของและอื่น ๆ
- การจารึกสั่งสอนด้วยคำสอนและบุคคลที่เหมาะสมแก่กาลเทศะ
- เปิดห้องสมุดหรือห้องอ่านหนังสือประชาชนทั้งที่ประจำและเคลื่อนที่
- ใช้บริการทางวิทยุกระจายเสียงกระทั่งมีสถานีวิทยุของตนเองโดยเฉพาะ
- เปิดงานแสดงต่าง ๆ ซึ่งเป็นการโปรประกาศพระศาสนาโดยเฉพาะ
- ใช้ศิลปะบริสุทธิ์เช่น ดนตรีนาฏกรรม นวนิยาย ฯลฯ เป็นสื่อ
- ใช้ของเล่นหรือรูปภาพและอื่น ๆ ทำนองเดียวกันสำหรับเด็ก
- ปาฐกถาและการแสดงพระธรรมเทศนา
- สมาคมสนทนาธรรม ค้นคว้าอรรถธรรม
- การถ่ายทอดพระพุทธรูปจะออกสู่ภาษาต่าง ๆ
- การจัดตั้งโรงเรียนสามัญ และวิสามัญศึกษาของทางฝ่ายศาสนา
- บริการสงเคราะห์สาธารณกุศลต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล เป็นต้น

2. เผยแผ่ด้วยการทำสิ่งที่ดีและทำยากให้เขาดู (หลักปฏิบัติธรรม) มีการกระทำดังต่อไปนี้

- มีการเรียนจริง ๆ และทันสมัยให้เขาเห็นจนเกิดความเลื่อมใส
- ปฏิบัติธรรมและวินัยอย่างเคร่งครัดให้เขาดูจนเกิดความเลื่อมใส
- ปฏิบัติธรรมเป็นพิเศษ เพื่อมรรคผล นิพพาน โดยตรงให้ปรากฏ
- ทำศาสนกิจให้บริสุทธิ์เคร่งครัด และสมบูรณ์ทั้ง 4 องค์การให้ปรากฏ
- นำหน้าฆราวาสในการทำอะไรด้วยความเสียสละและเมตตาจริง ๆ
- สงฆ์ไม่แตกสามัคคีมีระเบียบ และทันสมัย
- พระสามารถเป็นที่พึ่งได้ทุกกรณีทั้งทางกายและทางใจ

3. เผยแผ่ด้วยการเป็นผู้มีความสุขให้เขาดู(หลักปฏิบัติธรรม) มีการกระทำดังต่อไปนี้

- สงฆ์แต่ละองค์ ๆ มีอินทรีย์ผ่องใสและเอิบอิ่ม (แม้ผู้บวชใหม่)
- สงฆ์แต่ละคณะมีความสุขเรียบร้อยน่าบูชาเลื่อมใสจริง
- พิสูจน์ถึงความที่ตนไม่ถูกไฟคือราคะโทสะโมหะเผาในกรณีที่คนทั่วไปถูกเผา
- แสดงกำลังใจว่าอยู่เหนืออันตรายทั้งหลายทุกกรณีและทุกสถานการณ์
- มีอำนาจอยู่เหนือกรรมให้เขาดู
- มีจิตใจอยู่เหนือพิษสงของการเกิดแก่เจ็บตายให้เขาดู
- สะอาด สว่าง สงบ ถึงขีดสุดให้ดู

2.4.6 วิธีการนำเสนอและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

1. การเผยแพร่ธรรมะในยุคข้อมูลข่าวสาร ยุคข้อมูลข่าวสารเป็นการให้ความรู้ในเรื่องพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักการที่ชัดเจนถูกต้องเกิดความรู้ความเข้าใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร พระสงฆ์ต้องมีคุณสมบัติที่พร้อมที่จะใช้ประโยชน์จากข่าวสารข้อมูลนั้น รวมทั้งสภาพของสถาบันพระพุทธศาสนา เพราะว่าพระสงฆ์จะต้องเป็นผู้เข้าใจหลักพระพุทธศาสนา อย่างดีและมีความรู้ความเข้าใจจะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนกระทั่งเกิดภาวะที่เรียกว่า “ทวิภูมิสามัญญตา” ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ ในการดำรงสถาบันสงฆ์และพระพุทธศาสนา ประการที่ 1 คือนอกจากรู้หลักพระพุทธศาสนาดีแล้ว ก็จะต้องรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคมของโลกว่ามีความเป็นไปอย่างไร จึงจะนำพระพุทธศาสนาไปสื่อสารให้เกิดประโยชน์ ประการที่ 2 คือตัวสถาบันสงฆ์ได้แก่ พระภิกษุสามเณร จะต้องดำรงตนให้เป็นที่ศรัทธาและถ้าสามารถดำรงไว้ได้ให้เป็นภาพรวมที่ดีอย่างนี้แล้วจะเกิดอาการที่ว่า เผยแผ่ธรรมะโดยไม่ต้องพูด ประการที่ 3 คือถ้ามีความรู้พร้อมแล้วก็รู้จักใช้ระบบการสื่อสารต่าง ๆ เป็นช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งในแง่หลักธรรม คือคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็นที่รู้จักและเข้าใจในทางที่ถูกต้อง ถ้าหากมีความพร้อมแล้วจะเดินหน้าโดยไม่มีสิ่งที่มาเป็นอุปสรรค คือต้องมีพื้นฐานมั่นคง โดยเฉพาะสิ่งที่ทำให้สถาบันสงฆ์หรือวงการพระพุทธศาสนามีเอกภาพ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2. สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โลกตามอุปมาแห่งธรรม คือกายของเรายาววาหนาคีบ อันสมเด็จพระบรมศาสดาแนะแนวทางให้เพียรเพ่งพิจารณาเพื่อความถึงที่สุดแห่งการสิ้นทุกข์ ขาวในส่วนของวิชาสื่อมวลชน เป็นศาสตร์ที่เพิ่งเกิดขึ้นในโลกตะวันตกมองด้วยบรรทัดฐาน พระธรรมวินัยวิชานี้มิใช่วิชาแห่งพระปริยัติธรรม และเมื่อพิจารณาสภาพสื่อมวลชนโดยหักออกจากความรู้สึกที่เป็นอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์พึงเข้าใจสาระสำคัญบางประการในเรื่องต่อไปนี้ 1. ขาว หมายถึงข้อ มูลข้อเท็จจริงการนำเสนอข่าวต้องไม่มีความเห็น หนังสือพิมพ์หรือสื่อแขนงอื่นๆ นอกจากเสนอข่าวย่อมาอาจเสนอความคิดเห็นผ่านการเสนอบทความ บทวิจารณ์ซึ่งเป็นที่ศนะหรือความรู้รอบรู้ฉลาดรอบคอบ ผู้รับสารต้องใช้ดุลพินิจพิจารณามิใช่ให้ความเชื่อถือโดยปราศจากปัญญา 2. ข้อเท็จจริง หมายความว่า ข้อมูลนั้นอาจจะมีด้านที่เป็นเท็จและด้านที่จริงหรือมีเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งการรับพิจารณาต้องยึดหลักกาลามสูตรและติดตามศึกษาเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลอื่น ติดตามความเคลื่อนไหวของข่าวว่ามีความคืบหน้าอย่างไรต่อไป 3. การแก้ข่าวเมื่อเกิดข่าวหนึ่งขึ้นนักข่าวมักสืบข่าวจากผู้ที่เกี่ยวข้องในวันเดียวกัน หรือเวลาต่อมาเพื่อให้ข่าวนั้นเป็นข้อเท็จจริงการเสนอข่าวมีผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องหากมีปัญหาใด ๆ ควรที่จะรีบแจ้งโดยเร็วเพื่อจัดการขยายตัวปัญหาการอยู่ในโลกของข้อมูลข่าวสารจะต้องใช้ข้อมูลข่าวสารเป็น ซึ่งในปัจจุบันผู้ใดรู้ข่าวสารที่ถูกต้องก็จะได้เปรียบกว่าบุคคลอื่น ๆ ข้อมูล คือ ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงของเรื่องใดเรื่องหนึ่งสารสนเทศคือการนำข้อมูลมาจัดระบบนำมาประมวลผลเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับและผู้ส่งสามารถใช้งานได้สะดวก

และมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT: Information Technology) คือ ความรู้ในผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีโทรคมนาคมในการจัดระบบสารสนเทศ โดยใช้คอมพิวเตอร์และในการสื่อสารคือการเชื่อมโยงการใช้งานจากคอมพิวเตอร์เข้ากับระบบอิเล็กทรอนิกส์เช่น ระบบสื่อสารผ่านดาวเทียมและระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์ดำเนินการอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันนี้มุ่งให้บุคคลพึงละเว้นกรรมชั่ว ประกอบสัมมาอาชีวะ คืออาชีพสุจริตแม้จะเป็นอาชีพที่มีเกียรติน้อยแต่ก็เป็นอาชีพที่มีความสุขปราศจากโทษพระสงฆ์มักพูดสอนเกี่ยวกับเงินร้อนอัน เป็นคำสั่งสอนที่ว่าได้เงินมาด้วยอาชีพสุจริตย่อมอยู่ได้ไม่นาน คือได้มาแล้วหมดเร็วไม่สามารถทำให้ตั้งตัวได้บางคนมักใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยหรือจ่ายไปในทางการพนันพระสงฆ์จึงได้สั่งสอนให้ประชาชนประกอบอาชีพ ในกรอบแห่งศีลธรรม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันไม่เอาไรต์เอาเปรียบกันไม่ให้ประกอบอาชีพที่เป็นภัยหรืออันตรายต่อผู้อื่นหรือแม้กระทั่งตนเองและครอบครัว มิฉฉาชีพเช่นว่านั้นได้แก่การค้า ขาของเถื่อน การค้าขายอาวุธสงคราม การค้ายาเสพติด การปล้นจี้ลักขโมย การล่อลวงหรือ หลอกหลวงหรือแม้กระทั่งการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แต่สอนให้มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจปฏิบัติหน้าที่การทำงานให้มีความสมัคสมานสามัคคีกัน ให้ละเว้นสิ่งที่เป็นโทษทั้งแต่ตนและผู้อื่นหลักพุทธธรรมที่พระสงฆ์นำมาเผยแผ่อบรมสั่งสอนประชาชน เพื่อส่งเสริมทำให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจของบุคคลและสังคม การสอนให้ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพการ งาน

- 1) ฉันทะให้มีความรักความชอบในการทำงานที่ ทำ และพร้อมที่จะลงมือทำ การงานนั้นด้วยความเต็มใจ
- 2) วิริยะให้มีความขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพการงาน
- 3) จิตตะให้มีความตั้งใจและสนใจในหน้าที่การงาน
- 4) วิมังสาให้มีการหมั่นพิจารณาตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องและประเมินตนเองเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพการงานอยู่เสมอ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูสิริธรรมบัณฑิต และคณะ (2564) ศึกษา รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า 1) รูปแบบและพัฒนากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย พบว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในอดีตเน้นการเทศน์ การประกอบพิธีกรรมเป็นหลัก และพัฒนามาใช้งานด้านการพัฒนาสังคมมาเป็นฐานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่ได้ช่วยรวมชาติหรือสร้างชาติทั้งในส่วนของการหลอมรวมทางด้านจิตวิญญาณของคนไทย 2) บริบทและสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า การเรียนรู้มีบริบทในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีทักษะจำเป็นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น 3) วิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า

ผู้ให้การสนับสนุนสามารถปรับรูปแบบเพื่อช่วยเหลือให้การสนับสนุนพระที่เป็นนักเผยแผ่ นักพัฒนาให้ทำงานได้สะดวก ผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ ถูกต้องและทันสมัย

พระครูสุกิจจานุรักษ์ และคณะ (2562) ศึกษา การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า 1. สภาพทั่วไปของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี จุดแข็งสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้หลายช่องทางโดยเฉพาะทางอินเทอร์เน็ตนี้มีความสะดวกรวดเร็วเข้าถึงผู้คนได้เป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกันช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายจุดอ่อน พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังใช้เทคนิคการนำเสนอในรูปแบบเดิมทำให้น่าเบื่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในวงจำกัด บุคลากรขาดการเรียนรู้และขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีโอกาสการใช้สื่อสารสนเทศเป็นสิ่งที่จำในชีวิตประจำวันของประชาชน เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การประชาสัมพันธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ผลดีกว้างขวางและครอบคลุมพื้นที่ที่ต้องการอุปสรรคคนทั่วไปมองว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอาจขัดต่อพระธรรมวินัย พระสงฆ์รุ่นเก่าไม่เปิดใจยอมรับการเข้าถึงผ่านช่องทางสื่อที่ยืดติตรูปแบบเดิมการเผยแผ่จึงเป็นการที่ต่างคนต่างทำ 2. องค์ประกอบในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีบุคลากรการเผยแผ่บุคลากรที่มีความรู้เรื่องหลักธรรมมีอยู่มากแต่ขาดการพัฒนาความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ความพร้อมในการทำงานเชิงรุกงบประมาณเพื่อการเผยแผ่ขาดบุคลากรด้านการเงินและบัญชี การสนับสนุนการเงินเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ที่ทันสมัยยังอยู่ในวงจำกัดไม่กระจายทั่วถึงทั้งจังหวัด วัสดุอุปกรณ์การเผยแผ่ขาดการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการเผยแผ่พระพุทธานอกสถานที่รวมถึงยานพาหนะเพื่อเดินทางขาดการสนับสนุนจากทางคณะสงฆ์และภาครัฐอย่างจริงจัง การบริหารจัดการระบบรูปแบบการเผยแผ่ในปัจจุบันเป็นแบบต่างคนต่างทำไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันขาดการอบรมพัฒนาความรู้บุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันตามยุคตามสมัย 3. แนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ต้องจัดตั้งศูนย์กลางจัดเก็บข้อมูลเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีศูนย์ประชาสัมพันธ์ และมีศูนย์จัดฝึกอบรมความรู้เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาปัจจุบันในการเผยแผ่พระพุทธานในพื้นของตนเอง เพื่อนำไปสู่รูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธานตามกระบวนการขั้นตอน คือบุคลากรทางการเผยแผ่ งบประมาณเพื่อการเผยแผ่ อุปกรณ์การเผยแผ่ และการบริหารจัดการระบบ เพื่อปรับปรุงกระบวนการขั้นต้นเพื่อนำไปสู่การบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศคือ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ข้อมูล การวิเคราะห์สถานการณ์การจัดเก็บดูแลรักษา การจัดระบบงานเทคโนโลยี และการเผยแผ่ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีโดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธานต้องมีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมที่จะทำงานเผยแผ่เชิงรุกให้ทันกับยุคสมัยในโลกปัจจุบัน

พระธงชัย ธมมาโร และคณะ (2563) ศึกษา การขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดชัยนาท พบว่า 1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดชัยนาทใช้วิธีการเทศน์และดำเนินกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานบุญ งานบวช การสอนศีลธรรมในโรงเรียน และโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 2. แผนงานส่งเสริมการขับเคลื่อน มี 10 แผนงาน คือ 1) สร้างพระสงฆ์ต้นแบบ 2) สร้างศาสนาทายาท 3) สร้างเครือข่ายการดำเนินงาน 4) การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ 5) สร้างวิทยากรด้าน ศาสนพิธีในชุมชน 6) ส่งเสริมให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้กิจกรรมและประเพณีท้องถิ่น 7) ส่งเสริมการอบรมพระนักเทศน์ต้นแบบ 8) เพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ 9) เสริมสร้างวัดให้มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย 10) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเครือข่ายในท้องถิ่น 3. การขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาทุกแผนงานต้องมีการบริหารจัดการเชิงคุณภาพ PDCA ตามขั้นตอน คือ มีการวางแผนงานให้ชัดเจน ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ มีการตรวจสอบกำกับติดตาม ปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติการอยู่ทุกระยะ 4. กระบวนการขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดชัยนาทได้รับความเห็นชอบว่ามีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

พระมหาประสิทธิ์ ญาณุปทีโป (2563) ศึกษา การพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการ เฝียวยาใจโดยกลุ่มศิลาธรรม พบว่า ความพึงพอใจต่อโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร “สมณะสัมมนา เพื่อชีวิต ดิงาม ครั้งที่ 4” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\square\square = 4.3$) และผลการวิจัยถอดบทเรียน สรุปเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นได้แก่ บุคลิกวิทยากร เทคนิคกระบวนการ และผลลัพธ์ดังนี้ 1) บุคลิกวิทยากร คือ บุคลิกภาพของพระวิทยากรกลุ่มศิลาธรรมที่เป็นผู้นำกระบวนการ มีคุณสมบัติด้านความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ความประพฤติสะท้อนถึงความเป็นผู้มีจิตเมตตา มีทักษะการทำงานเป็นทีม รักษาศีลจารีวัตรในความเป็นพระสงฆ์ที่ดิงาม 2) เทคนิค กระบวนการ คือ กระบวนการของวิทยากรกลุ่มศิลาธรรมที่ได้ นำมาสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบไปด้วยเทคนิคน้ำชาภาวนา สุนทรียะสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง สื่อ ภาพยนตร์ การบรรยาย การสรุปประเด็น และการเจริญจิตภาวนา 3) ผลลัพธ์ คือ สิ่งที่เกิด ขึ้นกับพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ เกิดความรู้ใหม่ ได้ฝึกทักษะการฟังและการสื่อสาร ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ค้นพบตัวตนได้แบบอย่างที่ดีเกิดเครือข่ายกัลยาณมิตรสงฆ์

พระครูปลัดธวัช และคณะ (2560) ศึกษา แนวทางฝึกอบรมการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร พบว่า พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจเรื่อง ปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาป้องกันปัญหาสังคมในชุมชนมีความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ ต่อการเป็นผู้นำ ในการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ต้องเข้ามีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการพัฒนาชุมชน การทำหน้าที่ตามบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน มีปัญหาด้านการปกครองสงฆ์ พระสงฆ์เอง การให้ความสำคัญต่อดัตและพระสงฆ์ของประชาชนและองค์กรภาครัฐ เอกชน มีน้อยและต้องการมีความรู้

ความเข้าใจและทักษะในการพัฒนาชุมชน ได้นำข้อมูลที่พบนี้มาใช้กำหนดแนวทางฝึกอบรมการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยกำหนดแผนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 4 เรื่องและผู้รอบรู้เฉพาะทาง (SMS) ตรวจสอบประเมิน พบว่ามีความสอดคล้องสามารถ นำไปใช้เป็นแนวทางการฝึกอบรมการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพรได้

พระมหาไพฑูริย์ ปนตนนโท (2563) ศึกษา การพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างประเทศ พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระธรรมทูตและธรรมทูตคฤหัสถ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ด้วยเมตตากรุณาธรรม ซึ่งในอดีตจนถึงปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เจริญก้าวหน้ามาอย่างต่อเนื่อง โดยมีพระภิกษุผู้มีสติปัญญาความรู้ ความสามารถ และมีความอดทนอดกลั้น เป็นแนวทางในการประกาศศานานอกจากนี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนายังมีคฤหัสถ์ที่เป็นกำลังสนับสนุนสำคัญที่จะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสะดวกราบรื่น และการที่พระสงฆ์จะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศใดได้นั้นต้องมีชาวพุทธอาราธนาให้ไปจึงสามารถไปได้เมื่อไปแล้ว การลงหลักปักฐานการสร้างวัด ใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละวันของพระสงฆ์ล้วนได้รับการเกื้อหนุนอุปัฏฐาก อุปัถม์ภัก ดูแลทุกอย่างจากคฤหัสถ์ทั้งสิ้น อีกทั้งคฤหัสถ์มีความสามารถชักชวนชาวต่างชาติชาวท้องถิ่นในประเทศนั้นๆ ให้หันมานับถือและปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาได้มากที่สุด เนื่องจากคฤหัสถ์ชาวพุทธในต่างประเทศมีความสามารถชักชวนชาวต่างชาติ ชาวท้องถิ่นที่นับถือศาสนาอื่นให้หันมา นับถือพระพุทธศาสนาเมื่อนำชาวต่างชาติเข้ามาวัดในเวลาที่มีกิจกรรมต่างๆ ชาวต่างชาติที่เข้ามาวัดตามที่คนไทย ชักชวน เมื่อเข้ามาวัดเป็นประจำทำให้เกิดความซาบซึ้งในวิถีปฏิบัติของชาวพุทธ หันมานับถือพระพระพุทธศาสนาและเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งในการชักชวนญาติพี่น้องให้เข้ามาวัดด้วย ในช่วงแรก ๆ การปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูต อาจจะทำให้ชาวต่างชาติมักจะมองว่าเป็นศาสนาแปลก และต่างมองว่าจะมาทำอะไรให้ประเทศเขา รุนวายหรือไม่ แต่เมื่อชาวพุทธไทยชักชวนเขาเข้ามาและฝึกปฏิบัติตามแล้วแต่ละคนได้เปลี่ยนความคิด กลับมามองและเข้าใจว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่มีพิชภัยต่อวิถีชีวิตและสามารถเข้ากับชีวิตเขาได้ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศจะมีผลต่อความสำเร็จของการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมทูตคฤหัสถ์ที่มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย จะเป็นกำลังสนับสนุนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และทำให้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกด้วยเมื่อคฤหัสถ์ได้รับการอบรมเป็นธรรมทูตจึงถือว่าได้พัฒนาศักยภาพเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองโดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทาง และสามารถแนะนำบุคคลให้ตั้งอยู่ในหลักพุทธธรรม อีกทั้งเป็นกำลังหนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เชิงรุกให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ เกื้อกูลและความสันติสุขแก่ส่วนรวมอย่างยั่งยืน

พระมหาทรงศักดิ์ ชยวฑฒโน (2563) ศึกษา การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 พบว่า 1) สภาพทั่วไปมีการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เช่น การให้ทุน เพื่อศึกษาต่อ อบรม ดูกานด้านการปกครองคณะสงฆ์ เรียนบาลี และอบรมการปฏิบัติวิปัสสนา กัมมัฏฐาน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 15 ประกอบด้วยด้านความรู้ทักษะความสามารถตามกระบวนการ POSDC พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการทั้ง 3 ด้าน มีดังนี้ 3.1) การพัฒนาด้านความรู้ ด้วยการส่งเสริมการศึกษาทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติ 3.2) การพัฒนาด้านทักษะเน้นการปฏิบัติตามแผนมีรูปแบบการจัดองค์การ คัดเลือกบุคลากรที่มีความรอบรู้กฎระเบียบตามระบบสั่งการและมีการควบคุมให้เป็นไป ตามระเบียบ เพื่อลดช่องว่างในการปกครองสงฆ์ 3.3) การพัฒนาด้านความสามารถ เพื่อให้พระสังฆาธิการมีความสามารถในการปฏิบัติกิจการพระพุทธศาสนาทั้ง 6 ด้าน

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี และ ศศิวิมล แรงสิงห์ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูล : ในบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน” พบว่า วัดมิ่งเมืองมูลเป็นวัดที่มีการปรับตัวตามบริบทสังคมกระแสปัจจุบันผ่านการขับเคลื่อนของเจ้าอาวาสผู้เป็นนักบริหารการศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ในการสนับสนุนและพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง การเข้าถึงชุมชนผ่านกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ด้วยการออกเยี่ยมชุมชน การใช้เครื่องรางของขลังเป็นเครื่องมือในการหลอมรวมจิตใจของชุมชน แต่ไม่เน้นที่จะมอมเมาให้หลงเชื่อจนถอยห่างแก่นธรรม การเผยแพร่ธรรมให้ชุมชน เยาวชน และ นักศึกษาได้นำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การใช้โอกาสตามประเพณีหรือเทศกาล ส่งเสริมการเข้าวัดฟังธรรม และพัฒนาวัดไปพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน ที่มีกุศโลบาย ด้วยการสร้างพระองค์ใหญ่เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่ทั้งจังหวัดและวัดจะไม่เป็นเพียงเมืองผ่านอีกต่อไป วัดจึงเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองที่ทุกคนในชุมชนจะนึกถึงทั้งในยามสุข ยามทุกข์ ยามเทศกาล หรืองานประเพณีที่ต้องทำร่วมกัน แม้กระแสสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปเพียงใด แต่ถ้าวัดปรับตัวให้เข้ากับกระแสได้ ย่อมหมายถึงทุกคนในชุมชนก็ยังมีวัดเป็นที่พึ่งทางใจเฉกเช่นในอดีตที่ผ่านมาไม่เปลี่ยนแปลง

พระณัฐวุฒิ พันทะลี (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์โควิด-19” พบว่า ในสภาวะปัจจุบันการดำเนินชีวิตของประชาชนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมากเนื่องจากเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้การดำรงชีวิตของประชาชนต้องต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีผู้มีบทบาทรับผิดชอบและ

หาทางช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงต้องนำวิกฤตในสถานการณ์นี้มาเป็นโอกาสเพื่อได้ช่วยเหลือสังคม ให้เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนและเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เช่น ช่วยบริจาคอาหาร น้ำดื่ม หน้ากากอนามัย เป็นต้น เพื่อให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้สังคมอยู่เป็นสุขร่มเย็น

มนตรี วิชัยวงศ์ และคณะ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานการณ์นิวนอร์มอลกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม บนฐานทุนทางสังคมบ้าน วัด โรงเรียน” พบว่า สถานการณ์นิวนอร์มอลกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมบนฐานทุนทางสังคม “บ้าน วัด โรงเรียน” เป็นการหลอมรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย กับบริบทการเรียนการสอน ในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยมีเป้าประสงค์เดียวกัน คือ การบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในแนวโน้มที่ดีขึ้นของนักเรียน เพราะเหตุว่า บ้านคือความอบอุ่นพื้นฐานที่ใกล้ชิดที่สุดของคนในครอบครัว เมื่อครอบครัวมีความสุขมีการบริหารจัดการที่ดีให้ความรัก ให้ความอบอุ่น ให้การอบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ที่ดีมากที่สุดก็จะเป็นเกราะ เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการรู้จักตัวเองรอดจากภัยอันตรายต่าง ๆ นานา รวมถึงไวรัสโควิด -19 ด้วย นอกจากรู้ป้องกันตัวเองได้แล้วยังมีความรับผิดชอบต่อสังคมและครอบครัวสามารถให้คำแนะนำและความช่วยเหลือคนอื่นได้ด้วยถือว่าดีมาก เพราะมีพื้นฐานชีวิตที่ดีมากจากบ้าน ในส่วนของวัดก็คือที่พึ่งทางจิตวิญญาณ วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในบ้านคนในชุมชน วัดมีพระสงฆ์อบรมศีลธรรมแนะนำให้อยู่ในกรอบคุณงามความดี ไม่ละอานาจแก่ความทะยานอยากโดยขาดสติยั้งคิด ปัจจุบันการแพร่ระบาดของไวรัสเมื่อทางวัดและพระสงฆ์มีข้อมูลที่ดีในการปฏิบัติตัวก็เป็นสิ่งที่ดีมากเพราะนอกจากพระสงฆ์จะป้องกันตัวเองให้ปลอดภัยจากโรคระบาดได้แล้ว ยังสามารถอบรมแนะนำชาวบ้านให้อยู่รอดปลอดภัยจากโรคระบาดและมีสุขภาพจิตที่ดี อารมณ์แจ่มใสใส่ใจในการปฏิบัติธรรม รักษาศีลและเจริญสติภาวนา ดังคำกล่าวที่ว่า “เศรษฐกิจและจิตใจต้องแก้ไขไปพร้อมกัน” เพราะเมื่อมีจิตใจที่เข้มแข็งก็สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและการทำงานทุกอย่างไปได้เพราะเหตุว่ามีกำลังใจที่เข้มแข็งมีกำลังใจในการต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคเป็นเรื่องราวที่ดีของการพึ่งพาที่พึ่งทางใจอย่างดียิ่งจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนา วัดวาอารามเป็นการขัดเกลาอบรมจิตใจให้จิตใจเบิกบานสุข สดชื่นในการใช้ชีวิต รวมถึงการศึกษาเล่าเรียนด้วย เหมือนสุภาชิตโบราณที่ว่า “ฝึกหัดเมื่อยังเด็ก ดีเหลือเมื่อยังร้อน” เพราะเด็กนักเรียนควรศึกษาเล่าเรียนคุณธรรม จริยธรรม หลักคำสอนทางศาสนา

พุทธจะดีเป็นอย่างยิ่งที่เรารู้ตั้งแต่สมัยเป็นเด็กนักเรียนส่งผลการใช้ชีวิตในอนาคตเป็นคนดีของสังคม ประเทศชาติ เพราะการอบรมบ่มเพาะที่มีมาเมื่อวัยเยาว์ตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือทำให้สังคม ประเทศชาติมีความสุขสงบร่มเย็นเพราะการอบรม ชัดเกล้าจากทางวัดเป็นการร่วมด้วยช่วยกันของ อองคาพยพทางสังคมที่มีวัดเป็นส่วนรวมด้วย

ประการสุดท้ายคือโรงเรียน เป็นสถานศึกษาที่ช่วยอบรมบ่มเพาะสั่งสอนความเจริญงอกงาม ทางวิชาการควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม เพราะวิชาที่เป็นวิชาการที่เรียนมาจากโรงเรียนนั้นเพื่อใช้ในการ การศึกษาต่อและเพื่อใช้ในการทำมาหาเลี้ยงชีพในอนาคต ที่สามารถประกอบอาชีพสำหรับเลี้ยงดู ตัวเองได้และเมื่อสามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ ก็สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ ทั้งนี้เมื่อสามารถเลี้ยงดูตัวเอง และครอบครัวได้ก็ไม่เป็นภาระให้กับสังคม นอกจากวิชาการที่ทางโรงเรียนสั่งสอนแล้วอีกอย่างคือ ความเจริญงอกงามทางจิตใจที่ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นคือเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงศีลธรรม จรรยา มารยาทอันดีงาม เพราะคุณภาพชีวิตหากมีแต่เรื่องร่างกายก็เปรียบเสมือนเรือ ที่ไร้ทิศทางแต่ หากมีการรู้สามัญสำนึก ผิด-ชอบ-ชั่ว-ดี เป็นตัวควบคุมให้เป็นคนดีมีศีลธรรมก็นับได้ว่าประเสริฐ เพราะรักตัว กลัวตาย ละชั่ว กลัวบาป จึงเป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนต้องปลูกฝังแก่นักเรียนให้มีศีลธรรม จรรยา สามัญสำนึกที่ดีและระเบียบวินัยควบคู่กับวิชาการไปด้วย ดังนั้นการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์แก่ตัวนักเรียนก็เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของบริบท สังคมไทยคือ บ้าน วัด โรงเรียน เป็น แรงผลักดันและหนุนเนื่องกันตลอดไปจะเป็นการพัฒนาที่เห็นผลและยั่งยืนในบริบทจริงของประเทศ ไทย

ทงศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ และคณะ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “New Normal วิถีชีวิตใหม่ และการปรับตัวของคนไทยหลังโควิด-19 : การงาน การเรียน และธุรกิจ” ผลการวิจัยพบว่า เนื่องจาก ไวรัสโควิด-19 มีการแพร่ระบาดไปทั่วโลก การใช้ชีวิตภายใต้สถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของไวรัส โควิด-19 ในประเทศไทยจำเป็นต้องมีปรับตัวและการป้องกันตนเองไม่ให้แพร่เชื้อให้ผู้อื่น ไม่ว่าจะ ทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้นคนไทยต้องปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิต คือไม่ออกจากบ้าน สั่งอาหารผ่าน เดลิเวอรี่ จับจ่ายอย่างระมัดระวัง ทำงานอยู่ที่บ้านใช้สื่อออนไลน์ในการสื่อสารระหว่างกัน ทำให้การ งาน การเรียน และธุรกิจ ต้องปรับตัว จะเห็นได้ว่าในด้านการงานพนักงานต้องปรับเปลี่ยนการ ทำงานโดยทำที่บ้าน และใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารการทำงานไม่ว่าจะเป็นการประชุมผ่าน Zoom Application และการทำงานร่วมกันกับทุกคนในองค์กรผ่าน Google Doc ในด้านการเรียน นักเรียน ต้องเปลี่ยนรูปแบบเป็นการเรียนผ่านระบบออนไลน์แทน เพื่อไม่ให้เกิดการเรียนต้องหยุดชะงักลง ภาครัฐ และเอกชนต้องร่วมมือกันพัฒนาช่องทางการเรียนรู้แบบใหม่ สร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ชั่วคราว

เพื่อแก้ปัญหาในช่วงเวลาวิกฤติแบบนี้ส่วนในด้านธุรกิจพบว่ากลุ่มธุรกิจต่าง ๆ หันมาสนใจการทำ การตลาดออนไลน์มากขึ้น และใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้ธุรกิจมีรายได้และ ดูแลพนักงานต่อไป จึงก่อให้เกิดวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) และการปรับตัวทั้งด้านการทำงาน ด้านการ เรียน และด้านธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

2.5.1 งานวิจัยต่างประเทศ

Jenny Trinitapol (2009) ศึกษาวิจัยเรื่อง “คำสอนและอิทธิพลทางศาสนาเกี่ยวกับหลักการ ป้องกันเอชไอวีในมาลาวี” พบว่า การศึกษานี้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับพฤติกรรม เสี่ยงต่อเอชไอวีในชนบทของมาลาวี โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับบทบาทของการชุมนุมทางศาสนา ซึ่งเป็นองค์กรที่ชาวแอฟริกันชนบทติดต่อได้เร็วที่สุด ดึงข้อมูลจากการสำรวจครัวเรือนใน 3 เขตใน ปี 2547 (N ¼ 3386) และข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่รวบรวมในปี 2548 จากผู้นำทางศาสนา 187 แห่งที่ระบุไว้ก่อนหน้านี้ในการสำรวจ จุดมุ่งหมายแรกคือการพรรณนา เพื่อระบุรูปแบบโดยรวม และรูปแบบต่าง ๆ ในสิ่งที่ผู้นำศาสนาในชนบทของมาลาวีสอนเกี่ยวกับเอชไอวีและเกี่ยวกับพฤติกรรม ทางเพศในแง่ของการแพร่ระบาด NS เป้าหมายที่สองคือการประเมินว่าองค์กรทางศาสนามีผลกระทบ ต่อพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนอย่างไร ฉันทตรวจสอบผลลัพธ์สามประการที่สอดคล้องกับหลักการ ป้องกันเอชไอวีเบื้องต้น: การงดเว้น (สำหรับผู้ที่ไม่เคยแต่งงาน) ความจงรักภักดี (สำหรับผู้ที่แต่งงาน แล้ว) และการใช้ถุงยางอนามัย (ในกลุ่มผู้มีเพศสัมพันธ์) แบบจำลองหลายระดับเปิดเผยว่าการเข้าร่วม ทางศาสนาและการมีส่วนร่วมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศของสมาชิกในประชาคม แต่ ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมและลักษณะเฉพาะของประชาคมนั้นสัมพันธ์กับการ ยึดมั่นใน A, B และ C. บุคคลที่อยู่ในประชาคมที่นำโดยพระสงฆ์ที่ 1) ส่งข้อความอย่างเป็นทางการ เกี่ยวกับ HIV บ่อยครั้ง 2) ติดตามพฤติกรรมทางเพศของสมาชิก และ 3) ส่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัย เป็นการส่วนตัวรายงานการปฏิบัติตาม ABCs ของ HIV มากขึ้น การป้องกัน โดยแนะนำว่าการชุมนุม ทางศาสนามีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศของสมาชิกและเพื่อให้เข้าใจถึงพลังที่หล่อหลอม พฤติกรรมส่วนบุคคลในบริบทของการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในแอฟริกา

Carter-Edwards et al. (2011) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ: อบรม พระสงฆ์ดำในจิตวิญญาณผู้ประกอบการ” พบว่า ผู้สูงอายุผิวดำได้รับผลกระทบอย่างไม่เป็นธรรมจาก วิกฤตการดูแลสุขภาพในสหรัฐอเมริกา ในอดีต คริสตจักรมิชชั่นและนักบวชมิชชั่น ซึ่งถือว่าเป็นแนวหน้า ของชุมชนคนผิวดำมาอย่างยาวนาน มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุผิวดำ จำเป็นต้องมีโมเดลที่เป็นนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุและเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่

ยั่งยืนสำหรับการส่งเสริมสุขภาพในระยะยาว ผู้ประกอบการจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นแนวคิดที่พยายามทำความเข้าใจว่าจิตวิญญาณสามารถส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้ประกอบการได้อย่างไร ได้รับการเสนอให้เป็นกรอบการทำงานสำหรับนักบวชมิชชันนารีเพื่อพัฒนาโปรแกรมสุขศึกษาและฝึกอบรมสำหรับผู้สูงอายุมิชชันนารี ซึ่งสะท้อนภาพรวมของประชากรสูงอายุมิชชันนารี อธิบายจิตวิญญาณของผู้ประกอบการในบริบทของการสร้างพันธมิตรเชิงกลยุทธ์และหุ้นส่วนเพื่อจัดการกับความท้าทายด้านสุขภาพที่เร่งด่วน และให้คำแนะนำสำหรับขั้นตอนแรกในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาและฝึกอบรม

Samuel R. et al. (2014) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของศาสนาและจิตวิญญาณต่อสุขภาพจิต” พบว่า การศึกษาระบุว่าศาสนาและจิตวิญญาณสามารถส่งเสริมสุขภาพจิตผ่านการเผชิญปัญหาทางศาสนาในเชิงบวก ชุมชนและการสนับสนุน และความเชื่อเชิงบวก การวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าศาสนาและจิตวิญญาณสามารถทำลายสุขภาพจิตได้ด้วยการเผชิญปัญหาทางศาสนาในเชิงลบ ความเข้าใจผิดและการสื่อสารที่ผิดพลาด และความเชื่อเชิงลบ เครื่องมือสำหรับการประเมินความต้องการทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยได้รับการศึกษาแล้ว และการรวมประเด็นทางจิตวิญญาณเข้ากับการรักษาได้แสดงให้เห็นถึงคำมั่นสัญญาบางประการ ดังนั้น ศาสนาและจิตวิญญาณมีความสามารถในการส่งเสริมหรือทำลายสุขภาพจิต ศักยภาพนี้ต้องการความตระหนักในเรื่องศาสนาที่เพิ่มขึ้นโดยผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพจิตตลอดจนความสนใจอย่างต่อเนื่องในการวิจัยทางจิตเวช

Sajid Hussein et al. (2020) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศาสนาและโรคระบาด: มุมมองของอิสลาม” พบว่า โรคติดเชื้อสามารถเป็นรูปเป็นร่างของการระบาดใหญ่ โรคระบาด และเฉพาะถิ่น เมื่อโรคติดเชื้อใด ๆ เกิดขึ้นในสังคมใดสังคมหนึ่งเรียกว่าโรคเฉพาะถิ่น การแพร่ระบาดเป็นจำนวนที่เกินอย่างรวดเร็วของจำนวนผู้ป่วยในโรคในช่วงเวลาหนึ่งๆ และส่งผลต่อจำนวนประชากรจำนวนมาก ซึ่งเป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ตามปกติ เมื่อผู้คนจำนวนมากทั่วภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ในวงกว้างกลายเป็นจุดอ่อนและอิทธิพลจากโรคอันเป็นผลมาจากการระบาดของโรคพร้อมกัน ก็สามารถอยู่ในรูปแบบการระบาดใหญ่ได้ จุดมุ่งหมายหลักของบทความนี้คือเพื่อวิเคราะห์มุมมองทางศาสนาต่าง ๆ เกี่ยวกับการระบาดใหญ่และโรคระบาดในแง่ของสาเหตุ มาตรการป้องกัน และการรักษา การศึกษาดำเนินการด้วยวิธีเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ เช่น หนังสือ วารสาร งานวิจัย หนังสือพิมพ์ ฯลฯ พุทธกวางๆ มุสลิม คริสเตียนและยิวถือว่าโรคระบาดและโรคระบาดเป็นการลงโทษของพระเจ้า ที่ส่งลงมาสู่ผู้คนเนื่องจากบาปหรือความชั่วร้ายของพวกเขา สาวกของศาสนาเหล่านี้ยังสนับสนุนมาตรการป้องกัน การใช้ยา และการดูแลผู้ประสบภัยจากโรคระบาด

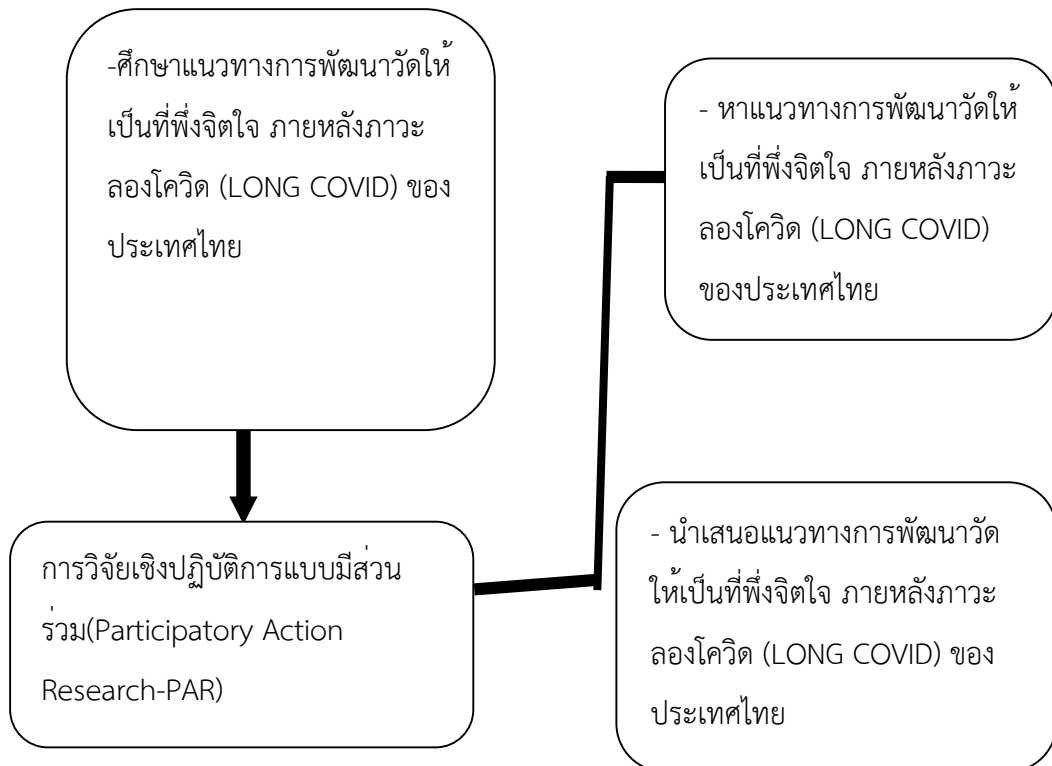
Tejinder P. et al. (2021) ศึกษา พระสงฆ์ในฐานะผู้จัดงานชุมชน: การตอบสนองของชน

พื้นเมืองต่อ COVID-19 ในหุบเขาสปีติ ทางเหนือของอินเดีย พบว่า การกำกับดูแลตนเอง ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน และนวัตกรรมเป็นกุญแจสำคัญในการวางแผนและการนำกลยุทธ์ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 ในชุมชน สิ่งนี้แสดงให้เห็นโดยกลยุทธ์การตอบสนองของชุมชนพื้นเมืองและชนเผ่าในหุบเขาสปีติ ซึ่งอาศัยโครงสร้างทางศาสนาที่ฝังลึกในภูมิภาคนี้เหนือโครงสร้างอำนาจทางโลกที่พัฒนาขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ การระบาดใหญ่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างในระยะยาวหรือไม่และอย่างไรและการปฏิบัติธรรมาภิบาลในพื้นที่ชนเผ่าของอินเดียจะเปิดเผยตัวเมื่อเวลาผ่านไป ในการเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการสร้างพันธมิตรและลงทุนทรัพยากรในชุมชนพื้นเมือง ผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขและนักเคลื่อนไหวในชุมชนควรตรวจสอบให้ดีกว่าชุมชนบางแห่งตอบสนองต่อการระบาดใหญ่ของ COVID-19 อย่างไร อันเป็นสัญญาณแห่งความไว้วางใจของประชาชนและในทางปฏิบัติเมื่อเทียบกับอำนาจที่เป็นทางการ

จากงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อเกิดภาวะวิกฤตต่าง ๆ พระสงฆ์ หรือผู้นำทางศาสนานั้นจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนหรือผู้ประสบวิกฤติปัญหา อาทิเช่น บริบทของประเทศไทยเป็นสังคมพุทธ พระสงฆ์ย่อมมีบทบาทในการเยียวยาทางด้านจิตใจผ่านหลักธรรมคำสอนหรือหลักการใช้ชีวิตอีกทั้งยังมีการช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ อาทิเช่น การให้พื้นที่วัดเป็นโรงพยาบาลสนามแก่ผู้ป่วย เป็นศูนย์ประสานงาน และเป็นสถานที่จัดพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น ในส่วนของบริบทของประเทศนั้นจะเห็นได้ว่าศาสนาและจิตวิญญาณสามารถ ส่งเสริมสุขภาพจิตผ่านการเผชิญปัญหาได้ เป็นต้น

2.6 สรุปกรอบแนวคิด

แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลงโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย” คณะผู้วิจัยได้วางกรอบและแนวทางการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลงโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่าง 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร และงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก การฝึกอบรม การสนทนากลุ่ม นำเสนอข้อมูลแบบบรรยายเชิงพรรณนา 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

3.1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดในการวิจัยดังนี้

(1) สืบหนังสือเอกสารขออนุญาตศึกษาวิจัยในพื้นที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และที่เกี่ยวข้อง

(2) ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม โดยการพัฒนาแบบสอบถาม นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง รับข้อเสนอแนะ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งนำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วเสนอที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณา และให้ความเห็นชอบ

ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่านและจัดพิมพ์แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้ในกลุ่มประชากรตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

(3) ดำเนินการแจกแบบสอบถามการวิจัยกับกลุ่มประชากรตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ประสานนัดวันและเวลาในการจัดเก็บแบบสอบถามที่สมบูรณ์นำกลับมาวิเคราะห์ผลต่อไป

3.1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดในการวิจัยดังนี้

(1) ส่องหนังสือเอกสารขออนุญาตศึกษาวิจัยในพื้นที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เกี่ยวข้อง

(2) ศึกษาจากข้อมูลเอกสาร/งานวิจัยของชุมชน/งานวิจัยในองค์กร

(3) ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเสนอที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง รับข้อเสนอแนะ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งนำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วเสนอที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณา และให้ความเห็นชอบส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ท่านและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้ในกลุ่มประชากรตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

(4) ลงพื้นที่สัมภาษณ์การวิจัย และจัดเวทีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับ พระสงฆ์ระดับ พระสังฆาธิการ อาทิ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เลขานุการ และบุคลากรที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น ในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ ที่เกี่ยวข้อง โดยนัดวันเวลาในการมาพูดคุยกัน ซึ่งผู้วิจัยเองได้เตรียมเนื้อหา คือ การลำดับขั้นตอนการดำเนินการจัดเวทีชุมชน การเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเวที เช่น เครื่องบันทึกเสียง กระดาษปรู๊ฟ ปากกาเมจิก สมุด ปากกา เทป โดยผู้วิจัยได้ทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการสนทนาร่วมกัน ภายใต้กรอบประเด็นการวิจัยที่กำหนดไว้สำหรับการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้พยายามสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูล ทั้งการสร้างความเป็นรายบุคคล และการสร้างความคุ้นเคยในลักษณะกลุ่ม จากนั้นจึงเริ่มทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ซึ่งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์นั้น เป็นคำถามแบบไม่มีโครงสร้างและแบบมีโครงสร้าง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก นอกจากนี้ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความครอบคลุม และยังเป็น การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งการจัดเวทีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยจัดทั้งหมด 3 ครั้ง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ นอกจากการศึกษาเอกสารแล้วยังเน้นการวิจัยภาคสนาม (Field Study) และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) ดังนั้น การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และผู้ร่วมปฏิบัติการ (Participants) ดังนี้และการวิจัยในครั้งนี้มีพระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการและบุคคลทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่ที่เข้าร่วมกิจกรรมของวัดอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พร้อมทั้งเกณฑ์คัดเลือก เช่น อายุ 30-60 ปี และมีประสบการณ์ใช้บริการวัดอย่างน้อย 3 เดือน เพื่อให้ครอบคลุมบริบทการศึกษาวิจัย โดยมีการเจาะจงจำนวนขอบเขตการศึกษาวัด คือ ประชากรในพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

3.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ อาทิ พื้นที่ที่มีการบูรณาการความร่วมมือด้านวิชาการระหว่าง 2 สถาบันการศึกษาของพระสงฆ์ไทย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ประกอบด้วย คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่พระสงฆ์ระดับ พระสังฆาธิการ อาทิ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เลขานุการ และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 313 รูป/คน โดยพระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการและบุคคลทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่ที่เข้าร่วมกิจกรรมของวัดอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พร้อมทั้งเกณฑ์คัดเลือก เช่น อายุ 30-60 ปี และมีประสบการณ์ใช้บริการวัดอย่างน้อย 3 เดือน คัดเลือกจาก พระสงฆ์ระดับ พระสังฆาธิการ อาทิ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เลขานุการ และบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ และอาศัยสูตรการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจจากจำนวนของพระสงฆ์และบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 1,442 รูป/คน (อ้างอิงข้อมูลจากสถิติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2563) โดยใช้สูตรคำนวณ ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมของ Taro Yamane และกำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 สามารถ คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 313 รูป/คน ใช้แบบสอบถามเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

3.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน โดยผู้วิจัยกำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วยพระสงฆ์ที่ขับเคลื่อนงานแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย อาทิ ผู้บริหารปกครองคณะสงฆ์ พระสงฆ์นักพัฒนา และพระสงฆ์นักเผยแผ่ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 รูป/คน

3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลเบื้องต้น เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่จริงและเป็นข้อมูลที่เกิดจากคำถามในการวิจัย แบ่งเป็นขั้นตอนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งคณะผู้วิจัยรวบรวมคำตอบจากการสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และขั้นตอนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มพระสงฆ์ในพื้นที่เป้าหมาย

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ ข้อมูลที่คณะผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจากเอกสารหลักฐานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์และเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและบริษัทนำเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งเนื้อหาข้อมูลมีรายละเอียดเกี่ยวกับการ แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยเพื่อนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูจิตใจภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อไป

3.4 เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือวิจัย 2 แบบ คือ และเครื่องมือเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเครื่องมือเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

3.4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1) แบบสอบถามเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็น ลักษณะคำถามปลายปิด (Closed-ended questions) ใช้ข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย คำถามปลายปิด (Closed-ended questions) ใช้ข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ (Check List) โดยมี 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 หมายถึงมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึงมาก ระดับ 3 หมายถึงปานกลาง ระดับ 2 หมายถึงน้อย ระดับ 1 หมายถึงน้อยที่สุด ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด (Opened-ended questions) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วม และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น

3.4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 4 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้ข้อคำถามที่เป็น ลักษณะปลายเปิด (Opened-ended questions) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย เป็นลักษณะปลายเปิด (Opened-ended questions) ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยเป็นลักษณะปลายเปิด (Opened-ended questions) เพื่อให้ผู้ข้อมูลสำคัญสามารถให้ข้อมูลได้อย่าง เป็นอิสระ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยอย่างไรโดยใช้ ข้อ คำถามที่เป็นลักษณะปลายเปิด (Opened-ended questions)

3.5 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.5.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คณะผู้วิจัยได้ ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยโดยอาศัยกรอบแนวคิดกระบวนการทฤษฎี และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับวัตถุประสงค์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

(1) ทำการศึกษาค้นคว้า เอกสาร หนังสือ วรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(2) นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมประเมินผลร่วมกับผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการ สนทนากลุ่ม มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามประเด็นต่าง ๆ และสรุปผล

(3) สร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมผล ได้เป็นข้อคำถามสำหรับเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาวัตถุประสงค์ และกรอบ แนวคิดของงานวิจัยที่กำหนดไว้โดยเน้นให้มีลักษณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบ ตาม ข้อเท็จจริง

2) ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของข้อคำถาม ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้างและเนื้อหา (Construct and Content Validity) และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ของงานวิจัย แล้วจึงจะนำมาวิเคราะห์ด้วยดัชนี IOC (Index of item Objective Congruence) เพื่อให้ได้ข้อคำถามมีความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาชัดเจน รายงานของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และนำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์หาค่าดัชนีความเหมาะสมของข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) ตามสูตรดังนี้

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความเหมาะสมระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$$\sum R \text{ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ}$$

$$N = \text{แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ}$$

$$\text{โดยที่ } + 1 = \text{แน่ใจว่าเหมาะสม}$$

$$0 = \text{ไม่แน่ใจ}$$

$$- 1 = \text{แน่ใจว่าไม่เหมาะสม}$$

นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบว่ามีคำถามข้อใดที่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสงสัยหรือไม่เข้าใจ แล้วนำมาปรับปรุงให้ได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่มี คุณภาพ แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.81

3.5.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ

ในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1) เป็นการสร้างแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เรื่องรูปแบบการฟื้นฟูจิตใจภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยคณะผู้วิจัยอาศัยหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลด้าน เอกสารและข้อมูลจากการแบบสอบถามเพื่อที่จะนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 25 คน

2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างในขั้นที่ 2 นี้ คณะผู้วิจัย ใช้วิธีตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบแบบ สัมภาษณ์ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา ตัดทอนเพิ่มเติมสำนวนภาษาในแต่ละประเด็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยต่อไป

3) การตรวจสอบและประเมินรูปแบบ คณะผู้วิจัยตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนา โดยการ

สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 คน พร้อมแบบประเมินผล รูปแบบที่สร้างขึ้นตามกรอบการวิจัย เพื่อขอความคิดเห็นในการประเมินและตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการพัฒนาวัตให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยรวมถึง แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาที่ร่างขึ้นต่อไป

4) การปรับปรุงและเสนอรูปแบบการพัฒนา ผู้วิจัยปรับปรุงตามความเห็นและ ข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปจัดทำข้อเสนอแนวทางการพัฒนาวัตให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย โดยการสังเคราะห์และสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ จากนั้นปรับปรุงและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

3.5.3 การพิจารณาเพื่อรับรองจริยธรรมการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ส่งเครื่องมือการวิจัยเพื่อให้คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตรวจพิจารณา โดยคณะกรรมการได้ตรวจสอบเรียบร้อยแล้วพิจารณาเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้ และออกใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย หมายเลข ว.๗๘/๒๕๖๗ เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไป

3.6 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีเพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

3.6.1 การวิจัย (Research : R1)

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวัตให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย ดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัตให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย ระหว่าง 2 สถาบันการศึกษาของพระสงฆ์ไทย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ประกอบด้วย

คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พระสงฆ์ระดับ พระสังฆาธิการ อาทิ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เลขานุการ และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 313 รูป/คน

3.6.2 การพัฒนา (Development : D1)

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D) โดยการพัฒนาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย ดังนี้

1) ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร

2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอน R1 มาพิจารณากำหนดการพัฒนาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) ศึกษาศักยภาพและความต้องการแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

3) พัฒนา แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

4) ตรวจสอบความเหมาะสมของการพัฒนาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินรูปแบบ

5) จัดเวทีประชุมในระดับชุมชนท้องถิ่นเพื่อนำเสนอรูปแบบและตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น เครื่องมือเพื่อการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์การจัดเวทีเสวนา การวิเคราะห์ และสร้างรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การบันทึกเสียง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการตรวจสอบรูปแบบการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดย การจัดสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) สอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ ความรู้และมีประสบการณ์ด้านการทำงาน ทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำนวน 10 รูป/คน ใช้การเลือกแบบ

เจาะจง (Purposive Sampling) การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายตามเกณฑ์

3.6.3 การวิจัย (Research : R2)

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยทดลองใช้หรือนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้ (Implementation : I) โดยการจัดอบรมแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์รวมทั้งอุปกรณ์เทปบันทึกเสียง และการรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

3.6.4 การพัฒนา (Development :D2)

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) เพื่อประเมินผลและปรับปรุง (Evaluation : E) คณะผู้วิจัยประเมินผล ปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน ได้แก่ (1) ประเมินผลโดยการสอบถามความเห็นจากกลุ่มเป้าหมายคือผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ผู้ทรงคุณวุฒิ ความรู้และมีประสบการณ์ด้านการทำงานแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) (2) หาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยโดยจัดเวทีเสวนาร่วมกับนักวิชาการ ตัวแทน จากชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง และกำหนดข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย คณะผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การวิเคราะห์ ข้อมูลด้วย สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลและเขียนรายงาน

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

3.7.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอด้วยตาราง และอธิบายเพิ่มเติม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) นำข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นรายชื่อ ใช้วิเคราะห์คำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงพอใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มาตรวจให้คะแนนตาม เกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายข้อ รายด้าน และความหมายในภาพรวม การแปล ผลค่าเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ ของช่วงระดับคะแนน (Class Interval) (บุญชุม ศรีสะอาด, 2545: 103)

5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึงอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึงอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึงอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึงอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) นำข้อมูลจากรูปแบบการฟื้นฟูจิตใจภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อศึกษาความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนอบรม (Pre-test) และหลังอบรม (Post-test) โดยใช้สถิติ T-test (Dependent Sample T-Test)

3.7.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

คณะผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ข้อความปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นได้ดำเนินการสังเคราะห์แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ทั้งนี้เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จึงต้องมีการจัด ระเบียบโครงสร้างและหาความหมายของข้อมูลที่รวบรวมมา เป็นการค้นหาข้อความทั่วไปที่จะบอก ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ และใช้วิธีวิเคราะห์ ข้อมูลส่วนแรกเชิงบรรยาย (Descriptive) ส่วนที่สองคือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่ง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเช่นกัน ดังนั้น เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กล่าว มาแล้วนั้น คณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้อ่านเรียบเรียงเพื่อบูรณาการและหาความสัมพันธ์ของ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ จากข้อมูลการสัมภาษณ์

เจาะลึกและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยในส่วนของ การเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ทำการจัดระเบียบของข้อมูล เพื่อให้เกิดความสะดวก ในการนำมาวิเคราะห์ จากนั้นนำข้อมูลมาประมวลผลนำเสนอเป็นข้อค้นพบ เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผลการวิจัยต่อไป

3.8 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่า ข้อมูลนั้น เพียงพอหรือยังและตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ รวมทั้งความถูกต้องของข้อมูลประกอบไปด้วย กระบวนการวิธีที่หลากหลาย เช่น การตรวจสอบด้านข้อมูล (Data Triangulation) ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลของผู้วิจัย การตรวจสอบด้านแนวคิด ทฤษฎี (Theory Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบแนวความคิดและทฤษฎี เนื่องจากหากมีการเปลี่ยนทฤษฎีการตีความข้อมูลก็จะ เปลี่ยนไป และการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ได้แก่ การใช้ หลายๆวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย” คณะผู้วิจัยได้วางกรอบและแนวทางการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ผลการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

ตอนที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

ตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

ตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

โดยผลการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตอบแบบสอบถามโดยใช้การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยายผลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20-30 ปี	67	21.4
31-40 ปี	135	43.1
41-50 ปี	51	16.3

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
51-60	44	14.1
60 ปีขึ้นไป	16	5.1
รวม	313	100.0

จากตาราง 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 135 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาคืออายุ 20-30 ปีขึ้นไป จำนวน 67 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.3 และน้อยที่สุดคืออายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.1

ตารางที่ 4.2 จำนวนค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่ยั่งยืน ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามพรรษา

พรรษา	จำนวน	ร้อยละ
3-5 พรรษา	12	3.8
6-10 พรรษา	24	7.7
11-15 พรรษา	60	19.2
16-20 พรรษา	48	15.3
21-25 พรรษา	62	19.8
26-30 พรรษา	43	13.7
31-35 พรรษา	41	13.1
36 พรรษาขึ้นไป	23	7.3
รวม	313	100.0

จากตาราง 4.2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษาอยู่ที่ 21-25 พรรษา จำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7 รองลงมาคือ 11-15 พรรษา จำนวน 60 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.1 และน้อยที่สุดคือ 3-5 พรรษา จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.8

ตารางที่ 4.3 จำนวนคำร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่ยั่งยืน ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	46	14.7
มัธยมศึกษา	82	26.2
อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	20	6.4
ปริญญาตรี	132	42.2
ปริญญาโท	28	8.9
ปริญญาเอก	5	1.6
รวม	313	100.0

จากตาราง 4.3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 132 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.2 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา จำนวน 82 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.2 และน้อยที่สุดคือ ปริญญาเอก จำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.6

ตารางที่ 4.4 จำนวนคำร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่ยั่งยืน ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามพระปริยัติธรรม

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
นักธรรมชั้นตรี	39	12.5
นักธรรมชั้นโท	51	16.3
นักธรรมชั้นเอก	223	71.2
รวม	313	100.0

จากตาราง 4.4 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาพระปริยัติธรรม นักธรรมชั้นเอก มากที่สุด จำนวน 223 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.1 และน้อยที่สุดคือ นักธรรมชั้นตรีจำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนคำร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลงโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามพระปริยัติธรรมบาลี

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
เปรียญธรรม 1-2 ประโยค	36	11.5
เปรียญธรรม 3 ประโยค	81	25.9
เปรียญธรรม 4-5 ประโยค	115	36.7
เปรียญธรรม 6-7 ประโยค	18	5.8
เปรียญธรรม 8-9 ประโยค	9	2.9
ไม่ได้ศึกษาเปรียญธรรม	54	17.3
รวม	313	100.0

จากตาราง 4.5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาพระปริยัติธรรมบาลี เปรียญธรรม 4-5 ประโยคมากที่สุดจำนวน 115 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาคือ เปรียญธรรม 3 ประโยค จำนวน 81 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.9 และน้อยที่สุดคือ เปรียญธรรม 8-9 ประโยค จำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.9

ตารางที่ 4.6 จำนวนคำร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลงโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย จำแนกตามตำแหน่งการปกครอง

ตำแหน่งการปกครอง	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีตำแหน่ง	110	35.1
เลขานุการฯ	32	10.2
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	32	10.2
รองเจ้าอาวาส	16	5.1
เจ้าอาวาส	46	14.7
รองเจ้าคณะตำบล	31	9.9

ตำแหน่งการปกครอง	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าคณะตำบล	16	5.1
รองเจ้าคณะอำเภอ	15	4.8
เจ้าคณะอำเภอ	15	4.8
รวม	313	100.0

จากตาราง 4.4 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งการปกครองมากที่สุด จำนวน 110 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาคือตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน 46 รูป คิดเป็นร้อยละ 10.2 และน้อยที่สุดคือตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.8

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยายผลปรากฏดังตารางต่อไป

ตารางที่ 4.7 จำนวนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

โดยมีเกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนค่าเฉลี่ย เกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนค่าเฉลี่ยได้กำหนดเกณฑ์ประเมินไว้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึงระดับความพึงพอใจ/ความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ/ความรู้ความเข้าใจในระดับดี

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจ/ความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจระดับ/ความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจ/ความรู้ความเข้าใจในระดับน้อยที่สุด

ที่	แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย				
1	พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพในการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	3.67	0.69	ระดับดี
2	พระสงฆ์มีการใช้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลักในการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	3.86	0.62	ระดับดี
3	พระสงฆ์มีการให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทศมีผู้ศรัทธาเลื่อมใส	3.52	0.64	ระดับดี
4	พระสงฆ์มีการสามารถสร้างทักษะการสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างความไว้วางใจและความศรัทธา	3.68	0.68	ระดับดี
5	พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งเป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	3.69	0.68	ระดับดี
6	พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการถามเป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	3.67	0.69	ระดับดี
7	พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเล่าเรื่อง เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	3.70	0.70	ระดับดี
8	พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพการเผยแผ่โดยรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	3.68	0.68	ระดับดี
9	พระสงฆ์มีการเผยแผ่ด้วยการเทศน์บรรยายธรรมให้ความรู้หลักธรรมคำสอนตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเน้น	3.68	0.68	ระดับดี

ที่	แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	ผู้ฟังจำนวนมากและมีความหลากหลายเป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย			
10	พระสงฆ์หลักการเกี่ยวกับเนื้อหาที่เผยแพร่ เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	3.69	0.68	ระดับดี
11	พระสงฆ์มีการปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการเผยแพร่	3.70	0.69	ระดับดี
12	พระสงฆ์มีความต้องการการวางแผนการเผยแพร่ที่ดีมีระบบ	3.69	0.68	ระดับดี
13	พระสงฆ์มีความต้องการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ	3.72	0.68	ระดับดี
14	พระสงฆ์มีความต้องการสื่อที่เขาใจง่ายเป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	3.66	0.71	ระดับดี
ผลรวม		3.67	0.61	ระดับดี

จากตารางที่ 4.7 จำนวนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบสอบถามอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.67 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

จากการตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) เครือข่ายควรมีการจัดสัมมนาและอบรมเพื่อก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเครือข่ายพระสงฆ์ทำงานด้านสุขภาพ
- 2) เครือข่ายควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ในแต่ละภาค และต่างประเทศ
- 3) ควรสร้างเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ทำงานด้านสุขภาพ ของประเทศ

ไทยให้มากยิ่งขึ้น

4) เครื่องช่วยควรมีศูนย์การประสานงานที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสามารถติดต่อหรือประสานงานระหว่างเครือข่ายที่สะดวกและง่ายยิ่งขึ้น

5) ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายพระสงฆ์ทำงานด้านสุขภาพให้เพียงพอยิ่งขึ้น

4.2 หาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยสามารถพัฒนาได้หลายแนวทาง

1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์วัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ

จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ผ่านมาได้มีการดำเนินงานเฝ้าระวังและช่วยเหลือด้านสุขภาพจิตโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในทุกเขตสุขภาพ และเพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าสู่คลื่นลูกที่ 4 ภายใต้อำนาจ “แนวทางการฟื้นฟูจิตใจในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (Combat 4 th Wave of COVID-19: C4)” มุ่งเน้นให้ประชาชน ครอบครัว และชุมชน ปลอดภัยจากผลกระทบด้านสุขภาพจิต และมีความเข้มแข็งทางจิตใจ สามารถปรับตัว เข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ได้ดี ลดการเข้าสู่คลื่นลูกที่ 4 : 4th wave : Psychic trauma, Mental illness, Economic injury, Burnout จากการระบาดที่ยาวนาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนเกิด ความเครียด วิตกกังวล เกิดปัญหาทางสุขภาพจิตและเจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวชเพิ่มขึ้น ได้แก่ ภาวะเครียด เรื้อรัง ซึมเศร้า และฆ่าตัวตาย รวมทั้งบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข มีภาวะเหนื่อยล้าหมดไฟ ส่งผล กระทบให้เกิดปัญหาทางสุขภาพจิตตามมาหรือเกิดการเจ็บป่วยทางจิตเวชได้ การฟื้นฟูจิตใจ ส่งเสริม เฝ้าระวัง และป้องกันปัญหาสุขภาพจิตให้แก่ประชาชนในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และส่งเสริมให้พระสงฆ์พัฒนาศักยภาพตนเอง โดยเข้ารับการอบรมพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด-อสว.) ให้ครอบคลุมทุกวัดตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ มีบทบาทต่อการดูแลสุขภาพตนเอง ชุมชน สังคม และส่งเสริมการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยก่อให้เกิดการเชื่อมโยงวัดกับชุมชนสามารถบรรเทาและดูแลสุขภาพจิตใจของประชาชนได้ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID)

2) แนวทางการพัฒนากิจกรรมของวัดให้เป็นที่พึงใจ

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิตใจ ด้วยสมุนไพร

สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของพระสงฆ์ส่งเสริมสุขภาพไว้ว่า “การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาโควิดก่อนหน้าที่ระบาดรุนแรง 2 – 3 เดือนวัดเป็นที่พึ่งยากมีการบริการทำอาหารแจกจ่ายมีตู้ปันสุขจัดเป็นชุด ๆ ทางหมอ อสม ก็จะไปส่งของไปแจกจ่ายแก่ครอบครัวที่ประสบปัญหา วัดจึงกลายเป็นศูนย์กลางในการระดมทุน อาหารจนกระทั่งหยุดไปเมื่อการแพร่ระบาดลดน้อยลง ทำทั้งหมดสามเดือนแต่เลิกทำแล้วแต่ต้องให้คำแนะนำกับผู้ใหญ่บ้านกองทุนในการช่วยเหลือดูแลกันเอง อาจจะช่วยกันเป็นกองทุนสวัสดิการของชุมชนบ้าง ในส่วนของวัดก็จะมีประมานนี้ โดยการให้ความช่วยเหลือภาวะฉุกเฉินระยะสั้นจนถึงระยะยาว มีการอบรมเรื่องเหตุและกล้าพืชผักกรรมกรเข้าไปบ้านนำมองจนกลายเป็นคนกรของเขาซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เราได้มีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดความประสบผลสำเร็จ เป็นอาสาจากวัดตั้งจุดจึงมีการตั้งมาช่วยงานในเรื่องของการทำกินเหตุเพราะแกมีความชำนาญแล้วก็แลกเปลี่ยนความรู้จักแก่แต่เรื่องที่เรายพยายามส่งเสริมกับชาวบ้านโครงการปลูกพืชผักสวนครัวผสมผสานด้วยการบริโภคในครัวเรือนปลูกผักเพราะรักแม่ปลูกพืชผักประกวดจากการปลูกเพราะรักแม่มาเป็นปลูกผักเพราะรักครอบครัวจนถึงปัจจุบันซึ่งก็ส่งผลดีเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ได้ทำในครอบครัวในเรื่องของหลักธรรมในการพัฒนาจะได้ยินอยู่เสมอว่าใช้พุทธธรรมนำปัญญาพัฒนาท้องถิ่น ” “ซึ่งเราก็ได้ให้ความรู้ในหลาย ๆ ด้าน ส่วนในด้านสุขภาพสุขอนามัยและเรื่องอาหารการกินต่าง ๆ ของผู้สูงอายุนั้นจะเป็นในส่วนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และอีกอย่างหนึ่งที่มีชมรมสมุนไพรจาวยองซึ่งเปิดให้บริการ การนวด ตอกเส้น ย่ำข้าง พัวซา และบริการเรื่องยาสมุนไพรต่าง ๆ หรือที่เกี่ยวกับภูมิปัญญา”

กิจกรรมสร้างความแข็งแรงสุขภาพด้วยการจัดงานวิ่งการกุศล

พบว่า วัดริเริ่มจัดกิจกรรมสร้างความแข็งแรงสุขภาพทางร่างกายและจิตใจด้วยงานวิ่งการกุศลของวัด ดังกรณี ของ ณ วัดป่าตาล ตำบลบวค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่รายได้สมทบทุนซื้ออุปกรณ์การแพทย์คลินิกมงคลบุญวัฒน์ คลินิกการแพทย์แผนไทยวัดป่าตาลเป็นหลักสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของพระสงฆ์ส่งเสริมสุขภาพไว้ว่า “ภายหลังการแพร่ระบาดของ Covid-19 กรรมการวัดและหมู่บ้านหารือออกันว่าเราน่าจะจัดกิจกรรมพัฒนาส่งเสริมสุขภาพด้วยการวิ่งการกุศล รายได้สมทบสร้างคลินิกการแพทย์แผนไทยวัดป่าตาลเป็นหลักสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของพระสงฆ์ส่งเสริมสุขภาพไว้ว่า “เรื่องของกีฬาเข้าพรรษาที่ท่านพระครูเคยคิดโดยจะใช้สนามหน้าวัดเป็นศูนย์กลางในการแข่งขัน ก็ได้ให้ทุกหมู่บ้านมาร่วมกันแข่งขัน รูปแบบการจัดการก็คือให้แต่ละทีมต้องส่งตัวแทนมาเป็นคณะกรรมการเพื่อใช้ในการตัดสิน เราจะไม่เอากรรมการภายนอกเข้ามามันเหมือนกับว่าเป็นการพัฒนาคนระดับหนึ่งจะพูดเล่นให้มาเป็นผู้ตัดสิน จนในระดับหนึ่งผู้ตัดสินที่เรามี

ได้รับการว่าจ้างไปนอกอำเภอหรือนอกตำบลนี่คือผลผลิต อันนี้คือผลผลิตของการพัฒนาคน จนในที่สุดหน่วยงานของภาครัฐก็คือ อบท. เห็นความสำคัญ ก็ขอให้ไปเป็นเจ้าภาพ ณ ปัจจุบันถ้ารัฐจะพูดถึงความสำเร็จก็ยังสู้วัดไม่ได้ เพราะว่าการทำคนล้นหลามจะเป็นวันที่สำคัญมากหมูนั้หมูนั้ก็จะมาเชียร์กันดุเดือดมาก จนบางทีทะเลาะกันก็มี เพราะให้ความสำคัญกับกีฬานี้เป็นอย่างมาก เข้าพรรษาแต่ละปีทุกคนจะรอคอยเริ่มของแต่ละหมู่บ้าน ตั้งแต่เข้าพรรษาจนถึงออกพรรษาเริ่มมีแข่งทุกวันพระแต่ตอนหลังเปลี่ยนมาเป็นเสาร์อาทิตย์ แล้วนักกีฬาแต่ละหมู่จะต้องมาเป็นผู้จัดการทุกอย่าง วันนี้หมู่ 1 หมู่ 2 แข่ง หมู่ที่ 3 จะต้องมาเป็นผู้จัดการ เป็นผู้จัดการตัดสินดูแลทั้งเรื่องของสนาม ฉะนั้นแล้วจะเน้นการมีส่วนร่วมให้มีการจัดการบริหารมีความร่วมมือ ”

กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ

สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของพระสงฆ์ส่งเสริมสุขภาพไว้ว่า “ครูผู้สอนลงในตารางเรียนซึ่งในนั้นก็จะเป็นการออกกำลังกายของผู้สูงอายุโดยใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ยางยืด ผ้าขาวม้า ซึ่งจะมีวิธีการออกกำลังกายจะมีครูผู้สอนมาสอนให้ร่วมกับกลุ่มโรคกลุ่มโรค ก็จะมาจัดกิจกรรมที่เน้นเรื่องของผู้สูงอายุเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระพันปีหลวงเนื่องในวันที่ 12 สิงหาคม 2565 ที่จะถึงนี้ซึ่งจะเป็นกิจกรรมดูแลสุขภาพผู้สูงอายุทางกายและทางใจ จะมีฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยศูนย์การควบคุมโรคร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพและโรงพยาบาลสันกำแพง จะมีการจัดกิจกรรมซึ่งในแต่ละฐานจะมีเคล็ดความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ การลุกนั่ง การเดิน และการออกกำลังกายสมัยใหม่ การแสดงเริ่มแรกก็จะเป็นเรื่องของการเล่นดนตรีพื้นเมืองหลังจากนั้นก็จะเป็นเรื่องของการฟ้อนยอยของผู้สูงอายุ จากนั้นก็เป็นการแสดงเกี่ยวกับความรู้สุขภาพ เช่น ความรู้เกี่ยวกับสารสเดียรอยด์ก็จะมี การแสดงบทบาทสมมติเป็นเรื่องราวสอดคล้องกับความรู้อื่นๆ มีการออกกำลังกาย เป็นสื่อการเรียนรู้และป้องกัน ”

3) แนวทางการทำงานบูรณาการวัดกับเครือข่ายสุขภาพ

แนวทางการทำงานบูรณาการวัดกับเครือข่ายสุขภาพ ด้วยการพัฒนาระดับวัดส่งเสริมสุขภาพ อาทิ ศูนย์แพทย์แผนไทยประจำวัด ส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทยรักษา ดูแลประชาชนได้ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของพระสงฆ์ส่งเสริมสุขภาพไว้ว่า “กิจกรรมแบ่งเป็นกิจกรรมสุขภาพและกิจกรรมช่วงชีวิตส่วนการถ่ายทอดที่นี้จะเป็นการสอนวิชาการและนันทนาการโดย วิชาการไม่เกิน 30% ส่วนนอกนั้นอีก 70% เป็นในส่วนของนันทนาการ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะทำเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนและในส่วนของการประยุกต์ใช้ทางพระอาจารย์ได้นำหลักธรรมมาบูรณาการซึ่งสามารถนำกลุ่มอาชีพชุมชนและกลุ่มเครือข่ายประสานงาน ซึ่งทั้งสามอย่างนี้จะไปด้วยกัน และมีกลุ่มโซเซียลจะมีการประสานว่ามีกิจกรรมอะไร นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาชีพชุมชนเป็นกลุ่มอาชีพที่สามารถตอบสนองในชุมชนและเกิดการช่วยเหลือกันและกันในส่วนของภาคี

และบทบาทจากเทศบาล รพ.สต. โรงพยาบาล กศน. และกรมควบคุมโรค ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความรู้และสนับสนุนแก่โรงเรียนผู้สูงอายุ”

ดังนั้นจากแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย สามารถสรุปได้ว่า เกิดแนวทางดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์วัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจก่อให้เกิดการเชื่อมโยงวัดกับชุมชนสามารถบรรเทาและดูแลสภาพจิตใจของประชาชนได้ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) 2) แนวทางการพัฒนากิจกรรมของวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ มีกิจกรรมอาทิ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิตใจ ด้วยสมุนไพรมะขาม ความแข็งแรงสุขภาพด้วยการจัดงานวิ่งการกุศล และ กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ

4.3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า นำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยผ่านช่องทางสื่อสารออนไลน์ ทั้ง Facebook และ Youtube เป็นหลักสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของพระสงฆ์ส่งเสริมสุขภาพไว้ว่า “แพลตฟอร์มที่มีทั้งออนไลน์ เฟสบุ๊ก ยูทูป หรือว่าทวิตเตอร์ และอินสตาแกรม ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนได้หลากหลายรวมทั้งผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่โรงเรียนผู้สูงอายุอื่น ๆ ยกตัวอย่าง เช่น กรณีเรื่องของการสอนใส่แมสการล้างมือของผู้สูงอายุการเว้นระยะห่างและการทำกิจกรรมในโรงเรียนเราก็สามารถที่จะให้นักเรียนผู้สูงอายุทำเป็นคลิปวิดีโอก็ได้และอาจและอัปโหลดเป็นคลิปหรือแม้แต่เรื่องการเรียนการสอนเรื่องของนวัตกรรมการต่าง ๆ มันก็ขึ้นสู่ระบบแพลตฟอร์มออนไลน์ครับ ก็เป็นนวัตกรรมหนึ่งที่สามารถดูได้นอกจากในห้องเรียน ก็จะใช้อัปโหลดในเรื่องต่าง ๆ ทางบุคลากรหรือเครือข่ายอาจจะมีคุณหมอมารายหรือแม้แต่การประสานงานแนวทางกับเครือข่ายต่าง ๆ

ดังนั้นนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งพิงจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยสามารถสรุปได้ว่า นำเสนอผ่านแพลตฟอร์มที่มีทั้งออนไลน์ เฟสบุ๊ก ยูทูป หรือว่าทวิตเตอร์ และอินสตาแกรม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ 31-40 ปี จำนวน 135 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.0 มีพรรษาอยู่ที่ 21-25 พรรษามากที่สุด จำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7 ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 132 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.2 ศึกษาพระปริยัติธรรม นักธรรมชั้นเอกมากที่สุด จำนวน 223 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.1 ศึกษาพระปริยัติธรรมบาลีเปรียญธรรม 4-5 ประโยคมากที่สุดจำนวน 115 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.7 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งการปกครอง จำนวน 110 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.0 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.67 อยู่ในระดับดี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 เมื่อพิจารณาสัดส่วนสรุปได้ว่าส่วนใหญ่ พระสงฆ์มีการใช้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลักในการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจเป็นอันดับแรก รองลงมาพระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเล่าเรื่อง และพระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งเป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยตามลำดับ 2) การหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย พบว่า เกิดแนวทางดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์วัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ 2) แนวทางการพัฒนากิจกรรมของวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิตใจ ด้วยสมุนไพร กิจกรรมสร้างความแข็งแรงสุขภาพด้วยการจัดงานวิ่งการกุศล และกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ 3) แนวทางการทำงานบูรณาการวัดกับเครือข่ายสุขภาพ 3) การนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย นำเสนอผ่านแพลตฟอร์มที่มีทั้งออนไลน์ เฟสบุ๊ก ยูทูป หรือว่าทวิตเตอร์ และอินสตาแกรม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย พบว่า1) แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ 31-40 ปี จำนวน 135 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.0 มีพรรษาอยู่ที่ 21-25 พรรษามากที่สุด จำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7 ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 132 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.2 ศึกษาพระปริยัติธรรม นักรธรรมชั้นเอกมากที่สุด จำนวน 223 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.1 ศึกษาพระปริยัติธรรมบาลี เบญจธรรม 4-5 ประโยคมากที่สุดจำนวน 115 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.7 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งการปกครอง จำนวน 110 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.0 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.67 อยู่ในระดับดี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 เมื่อพิจารณาสัดส่วนสรุปได้ว่าส่วนใหญ่ พระสงฆ์มีการใช้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นแกนหลักในการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจเป็นอันดับแรก รองลงมาพระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเล่าเรื่อง และพระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งเป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประสิทธิ์ ญาณปทีโป ศึกษา การพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจโดย กลุ่มศิลาธรรมในประเด็นเทคนิค กระบวนการ คือ กระบวนการของวิทยากรกลุ่มศิลาธรรมที่ได้ นำมาสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบไปด้วยเทคนิคน้ำชาภาวนา สุนทรียะสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง สื่อ ภาพยนตร์ การบรรยาย การสรุปประเด็น และการเจริญจิตภาวนา 3) ผลลัพธ์ คือ สิ่งที่เกิด ขึ้นกับพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ เกิดความรู้ใหม่ ได้ฝึกทักษะการฟังและการสื่อสาร (พระมหาประสิทธิ์ ญาณปทีโป, 2563)

2. หาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย พบว่า การหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย พบว่า เกิดแนวทางดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์วัดให้เป็นที่พึงใจ สอดคล้องกับงานของพระธงชัย ธมมวโร และคณะ ได้ศึกษา การขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัด ชัยนาท สรุปได้ว่า แผนงานส่งเสริมการขับเคลื่อน มี 10 แผนงาน คือ 1) สร้างพระสงฆ์ต้นแบบ 2) สร้างศาสนาทายาท 3) สร้างเครือข่ายการดำเนินงาน 4) การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ 5) สร้างวิทยากรด้านศาสนพิธีในชุมชน 6) ส่งเสริมให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้กิจกรรมและประเพณีท้องถิ่น 7) ส่งเสริมการอบรมพระภิกษุสามเณรต้นแบบ 8) เพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ 9) เสริมสร้างวัดให้มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย 10) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเครือข่ายในท้องถิ่น (พระธงชัย ธมมวโร และคณะ, 2563) 2)

แนวทางการพัฒนากิจกรรมของวัดให้เป็นที่พึงใจได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิตใจ ด้วยสมุนไพร กิจกรรมสร้างความแข็งแรงสุขภาพด้วยการจัดงานวิ่งการกุศล และกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ 3) แนวทางการทำงานบูรณาการวัดกับเครือข่ายสุขภาพ ยังสอดคล้องกับวิสัยของ พระณัฐวุฒิ พันทะลี ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์โควิด-19” ในประเด็นการนำวิกฤตในสถานการณ์นี้มาเป็นโอกาสเพื่อได้ช่วยเหลือสังคม ให้เป็นที่พึงใจของประชาชนและเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เช่น ช่วยบริจาคอาหาร น้ำดื่ม หน้ากากอนามัย เป็นต้น เพื่อให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้สังคมอยู่เป็นสุขร่มเย็น (พระณัฐวุฒิ พันทะลี, 2563)

3.นำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย พบว่า การนำเสนอแนวทางการทำงานบูรณาการวัดกับเครือข่ายสุขภาพ 3) **การนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย** นำเสนอผ่านแพลตฟอร์มที่มีทั้งออนไลน์ เฟสบุ๊ก ยูทูป หรือว่า ทวิตเตอร์ และอินสตาแกรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสิริธรรมบัณฑิต และคณะ (2564) ศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่า ผู้ให้การสนับสนุนสามารถปรับรูปแบบเพื่อช่วยเหลือให้การสนับสนุนพระที่เป็นนักเผยแผ่ นักพัฒนา ให้ทำงานได้สะดวก ผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ ถูกต้องและทันสมัย (พระครูสิริธรรมบัณฑิต, 2564) ยังสอดคล้องกับงานของ พระครูสุกิจจานุรักษ์ และคณะ ศึกษา การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็น พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมที่จะทำงานเผยแผ่เชิงรุกให้ทันกับยุคสมัยในโลกปัจจุบัน (พระครูสุกิจจานุรักษ์ และคณะ, 2562)

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- (1) สถาบันการศึกษาคณะสงฆ์ไทยควรมีส่งเสริมฝึกอบรมพระสงฆ์ทำงานด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น
- (2) มหาเถรสมาคมควรมีการพัฒนาเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ทำงานด้านสุขภาพ ให้มากขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะการวิจัย

- (1) การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษากลุ่มเป้าหมายให้มีหลากหลายมากขึ้นและครอบคลุมกับประเด็นการพัฒนาเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ทำงานด้านสุขภาพ
- (2) การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการร่วมกิจกรรมและอบรมเพื่อการขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ทำงานด้านสุขภาพ

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอริกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กัญญาณ อินทวง. (2554). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการพัฒนาองค์กร*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.thaihealth.or.th/blog/myblog/topic>.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา.
- จารุเนตร เกื้อภักดิ์. (2559). *แนวทางพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- จักรพงษ์ คำบุญเรือง. (2561). "หอมเมือง" ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา. Chiang Mai News. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/779027/>.
- ชูชัย สมितिไกร. (2544). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลชาติ พุทธิ, วิไลวรรณ วรคามิน. (ม.ป.ป). *แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2565, จาก <https://sites.google.com/site/hbcandt2016/naewkhid-laea-thvsdi-kar-phathna-thraphykr-mnusy>.
- ณรงค์ ชัยช้าง. (2561). ความเชื่อมโยงพระพุทธศาสนาในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*. 3(2), 49-53.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2550). *มารู้จัก Competency กันเถอะ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- ณัฐธินิชา รักชาวงศ์. (2558). *การพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน*. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม.
- दनัย เทียนพุ่ม. (2527). *กลยุทธ์การพัฒนาคน: สิ่งที่ทำทลายความสำเร็จของธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตินาร์ บุญธรรม. (2555). *พระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ธนา ประมุข. (2544). *เครือข่าย. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*. 24(3) (กรกฎาคม-กันยายน):23-28.
- นฤมล นีราทร. (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ*. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประเวศ วะสี. (2540). *การพัฒนาพลังสร้างสรรค์องค์กร*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

พระครูปลัดธวัช และคณะ. (2560). แนวทางฝึกอบรมการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. *วารสารนาคบุตรปริทัศน์*. 9(1), 121-122.

พระครูวิจิตรธรรมโกศล. (2537). *นิทานสนุกปลูกใจ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลียงเชียง

พระครูสิริธรรมบัณฑิต และคณะ. (2564). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่

เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ Journal of MCU Social Science Review*. 10(2), 164-165.

พระครูสุกิจจานุรักษ์ และคณะ. (2562). การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 8(3), 67.

พระณปวร โทวาท และ สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2561). ต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 14(1): 164-156.

พระดาวเหนือ บุตรสีทา. (2557). *การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่*

พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านปอธรรมนำสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย.

(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พระธงชัย ธรรมวโร และคณะ. (2563). การขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการเผย

แผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดชัยนาท. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*.

9(2), 183-185.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2525). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร:

สหธรรมิก.

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร). (2547). *คม ชัด ลึก เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

เลียงเชียง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). *พระพุทธศาสนาในเอเชีย*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ:

ธรรมสภา.

พระมหาทรงศักดิ์ ชยวฑฒโน. (2563). การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ

สงฆ์ภาค 15. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 7(4), 225.

พระมหาประสิทธิ์ ญาณปทีโป. (2563). การพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจโดย

กลุ่มศิลาธรรม. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 6(2), 523-524.

- พระมหาไพฑูริย์ ปนตนนโท. (2563). การพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมทูตคฤหัสถ์ในการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาต่างประเทศ. *วารสารพุทธมอญศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิถีสิตาราม*. 5(2), 77.
- พระมหาสุทิตย อากาศโร (อบอุ่น). (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติความรู้และการจัดการ*.
- พระมหาสุริยา อภิวิฑฒโน (มะสันเทียะ). (2563). การเผยแผ่พระพุทธรศาสนาตามหลักโองาพปาตีโมกษ์ : หลักการ อุตมการณ์และวิธีการ. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 4-6.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญญ. (2547). *วิพากษ์แนวคิดพระพุทธรศาสนาสำหรับโลกหลังยุคใหม่*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). (2549). *พุทธรศาสตร์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: บริษัทตถาตาทับลิเคชันจำกัด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. กรุงเทพมหานคร: โครงการสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พิสิฐ เจริญสุข. (2539). *คู่มือการเผยแผ่พระพุทธรศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- มลิวัลย์ ธรรมแสง. (2558). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเฉพาะความพิการ. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*, 11(2), 10-11.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย. พระวินัยปิฎกเล่มที่ 10*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาลี ผลไม้. (2558). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และ จอห์น ดอร์. (2550). *การพัฒนาเชิงบูรณาการของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ปี 2549: การเปรียบเทียบเชิงระบบโลจิสติกส์*. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่.
- มณฑิรา ยืนนาน. (2544). *ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม :กรณีศึกษาตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้องจังหวัดสุพรรณบุรี*.
- รุ่งทิพย์ ชำนาญพานิชย์. (2557). *การพัฒนาบุคลากรในสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรม*. ค้นคว้าอิสระรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรรัตน์ เขียวโพธิ์. (ม.ป.ป). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร.ฝึกอบรมบุคลากรใน องค์กร. คณะวิทยาการจัดการ.มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*.

- วิจิตร อวาระกุล (2540). *การฝึกอบรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. (2554). *อยู่อย่างไพร่: ระบบพื้นฐานในสังคมไทยสมัยจารีต*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: นานามีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- สนิท ศรีสำแดง. (2544). *พระพุทธศาสนา: กระบวนทัศน์ใหม่*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สรริสา ตระกูลวงษ์. (2540). *ศักยภาพและกลไกการปรับตัวขององค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อ พัฒนาเด็กและเยาวชน ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุจิตรา ธนานันท์ (2551). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทีพีเอ็น เพรส.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพมหานคร: โครงการมหาวิทยาลัยชีวิตสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.
- สนธยา พลศรี. (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอเอสพรีนติ้งเฮ้าส์.
- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- Mitchell, J.C.S. 1968. *Networks in Urban Situation*. Manchester: Manchester University Press.
- Starkey, Paul. 1997. *Networking for Development*. London: IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ภาคผนวก ก ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

		อายุ			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	20-30 ปี	67	21.3	21.4	21.4
	31-40 ปี	135	43.0	43.1	64.5
	41-50 ปี	51	16.2	16.3	80.8
	4) 51-60 ปี	44	14.0	14.1	94.9
	60 ปีขึ้นไป	16	5.1	5.1	100.0
	Total	313	99.7	100.0	
Missing	System	1	.3		
Total		314	100.0		

		พรรษา			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3-5 พรรษา	12	3.8	3.8	3.8
	6-10 พรรษา	24	7.6	7.7	11.5
	11-15 พรรษา	60	19.1	19.2	30.7
	16-20 พรรษา	48	15.3	15.3	46.0
	21-25 พรรษา	62	19.7	19.8	65.8
	26-30 พรรษา	43	13.7	13.7	79.6
	31-35 พรรษา	41	13.1	13.1	92.7
	36 พรรษาขึ้นไป	23	7.3	7.3	100.0
	Total	313	99.7	100.0	
Missing	System	1	.3		
Total		314	100.0		

การศึกษา

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ประถมศึกษา	46	14.6	14.7	14.7
	มัธยมศึกษา	82	26.1	26.2	40.9
	อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	20	6.4	6.4	47.3
	ปริญญาตรี	132	42.0	42.2	89.5
	ปริญญาโท	28	8.9	8.9	98.4
	ปริญญาเอก	5	1.6	1.6	100.0
	Total	313	99.7	100.0	
Missing	System	1	.3		
	Total	314	100.0		

พระปริยัติธรรม

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	นักธรรมชั้นตรี	39	12.4	12.5	12.5
	นักธรรมชั้นโท	51	16.2	16.3	28.8
	นักธรรมชั้นเอก	223	71.0	71.2	100.0
	Total	313	99.7	100.0	
Missing	System	1	.3		
	Total	314	100.0		

พระปริยัติธรรมบาลี

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	เปรียญธรรม 1-2 ประโยค	36	11.5	11.5	11.5
	เปรียญธรรม 3 ประโยค	81	25.8	25.9	37.4
	เปรียญธรรม 4-5 ประโยค	115	36.6	36.7	74.1
	เปรียญธรรม 6-7 ประโยค	18	5.7	5.8	79.9
	เปรียญธรรม 8-9 ประโยค	9	2.9	2.9	82.7
	ไม่ได้ศึกษาเปรียญธรรม	54	17.2	17.3	100.0
	Total	313	99.7	100.0	
Missing	System	1	.3		
	Total	314	100.0		

ตำแหน่งการปกครอง

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ไม่มีตำแหน่ง	110	35.0	35.1	35.1
	เลขานุการฯ	32	10.2	10.2	45.4
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	32	10.2	10.2	55.6
	รองเจ้าอาวาส	16	5.1	5.1	60.7
	เจ้าอาวาส	46	14.6	14.7	75.4
	รองเจ้าคณะตำบล	31	9.9	9.9	85.3
	เจ้าคณะตำบล	16	5.1	5.1	90.4
	รองเจ้าคณะอำเภอ	15	4.8	4.8	95.2
	เจ้าคณะอำเภอ	15	4.8	4.8	100.0
	Total	313	99.7	100.0	
Missing	System	1	.3		
	Total	314	100.0		

Statistics

	พระสงฆ์ที่มีอายุ อยู่ในช่วง ต่ำกว่า 30 ปี	พระสงฆ์ที่มีอายุ อยู่ในช่วง 30-40 ปี	พระสงฆ์ที่มีอายุ อยู่ในช่วง 40-50 ปี	พระสงฆ์ที่มีอายุ อยู่ในช่วง 50-60 ปี	พระสงฆ์ที่มีอายุ อยู่ในช่วง 60-70 ปี	พระสงฆ์ที่มีอายุ อยู่ในช่วง 70-80 ปี	พระสงฆ์ที่มีอายุ อยู่ในช่วง 80-90 ปี	พระสงฆ์ที่มีอายุ อยู่ในช่วง 90 ปีขึ้นไป	พระสงฆ์ที่มีอายุ อยู่ในช่วง ไม่ทราบ
N	313	313	313	312	312	312	312	312	312
Missing	1	1	1	2	2	2	2	2	2
Mean	3.6741	3.8658	3.5080	3.8859	3.6955	3.6763	3.6763	3.7083	3.6891
Median	4.0000	4.0000	3.0000	4.0000	4.0000	4.0000	4.0000	4.0000	4.0000
Std. Deviation	.89050	.82111	.44578	.68802	.88534	.69055	.69055	.70016	.68714
Minimum	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00
Maximum	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

**พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพในการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจใจ ภายหลังจาก
ลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	142	45.2	45.4	45.4
	มาก	131	41.7	41.9	87.2
	มากที่สุด	40	12.7	12.8	100.0
	Total	313	99.7	100.0	
Missing	System	1	.3		
Total		314	100.0		

**พระสงฆ์มีการใช้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลักในการพัฒนาวัดให้
เป็นที่พึงใจใจ ภายหลังจากลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	84	26.8	26.8	26.8
	มาก	187	59.6	59.7	86.6
	มากที่สุด	42	13.4	13.4	100.0
	Total	313	99.7	100.0	
Missing	System	1	.3		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีการให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุก
สารทศมีผู้ศรัทธาเลื่อมใส

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	176	56.1	56.2	56.2
	มาก	111	35.4	35.5	91.7
	มากที่สุด	26	8.3	8.3	100.0
	Total	313	99.7	100.0	
Missing	System	1	.3		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีการสามารถสร้างทักษะการสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างความไว้วางใจและ
ความศรัทธา

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	138	43.9	44.2	44.2
	มาก	134	42.7	42.9	87.2
	มากที่สุด	40	12.7	12.8	100.0
	Total	312	99.4	100.0	
Missing	System	2	.6		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งเป็นที่พึงใจ ภายหลังจาก
ภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	135	43.0	43.3	43.3
	มาก	137	43.6	43.9	87.2
	มากที่สุด	40	12.7	12.8	100.0
	Total	312	99.4	100.0	
Missing	System	2	.6		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการถามเป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลอง
โควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	141	44.9	45.2	45.2
	มาก	131	41.7	42.0	87.2
	มากที่สุด	40	12.7	12.8	100.0
	Total	312	99.4	100.0	
Missing	System	2	.6		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพการเผยแผ่โดยรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเป็นที่พึงพอใจ
ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	141	44.9	45.2	45.2
	มาก	131	41.7	42.0	87.2
	มากที่สุด	40	12.7	12.8	100.0
	Total	312	99.4	100.0	
Missing	System	2	.6		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีการเผยแผ่ด้วยการเทศน์บรรยายธรรมให้ความรู้หลักธรรมคำสอนตาม
สถานที่ต่าง ๆ โดยเน้นผู้ฟังจำนวนมากและมีความหลากหลายเป็นที่พึงพอใจ
ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	135	43.0	43.3	43.3
	มาก	133	42.4	42.6	85.9
	มากที่สุด	44	14.0	14.1	100.0
	Total	312	99.4	100.0	
Missing	System	2	.6		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีหลักการเกี่ยวกับเนื้อหาที่เผยแพร่ เป็นที่พึงจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	140	44.6	44.9	44.9
	มาก	132	42.0	42.3	87.2
	มากที่สุด	40	12.7	12.8	100.0
	Total	312	99.4	100.0	
Missing	System	2	.6		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีการปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการเผยแพร่

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	137	43.6	43.9	43.9
	มาก	135	43.0	43.3	87.2
	มากที่สุด	40	12.7	12.8	100.0
	Total	312	99.4	100.0	
Missing	System	2	.6		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีความต้องการการวางแผนการเผยแพร่ที่ดีมีระบบ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	134	42.7	42.9	42.9
	มาก	138	43.9	44.2	87.2
	มากที่สุด	40	12.7	12.8	100.0
	Total	312	99.4	100.0	
Missing	System	2	.6		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีความต้องการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	135	43.0	43.3	43.3
	มาก	134	42.7	42.9	86.2
	มากที่สุด	43	13.7	13.8	100.0
	Total	312	99.4	100.0	
Missing	System	2	.6		
Total		314	100.0		

พระสงฆ์มีความต้องการสื่อที่เข้าใจง่ายเป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด
(LONG COVID) ของประเทศไทย

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	136	43.3	43.6	43.6
	มาก	136	43.3	43.6	87.2
	มากที่สุด	40	12.7	12.8	100.0
	Total	312	99.4	100.0	
Missing	System	2	.6		
Total		314	100.0		

Statistics

แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่
พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโค
วิด (LONG COVID) ของ
ประเทศไทย

N	Valid	313
	Missing	1
Mean		3.6701
Median		3.8500
Std. Deviation		.61343
Minimum		.50
Maximum		4.90

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเรื่อง แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย เพื่อหาศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดกรอกรายละเอียดและทำเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

1. อายุ

☐ 1) 20-30 ปี	☐ 2) 31-40 ปี	☐ 3) 41-50 ปี	
☐ 4) 50-60 ปี	☐ 5) 60 ปีขึ้นไป		
2. พรรษา

☐ 1) 3-5 พรรษา	☐ 2) 6-10 พรรษา	☐ 3) 11-15 พรรษา	
☐ 4) 16-20 พรรษา	☐ 5) 21-25 พรรษา	☐ 6) 26-30 พรรษา	
☐ 7) 31-35 พรรษา	☐ 8) 36 พรรษาขึ้นไป		
3. ท่านสำเร็จการศึกษาสามัญระดับสูงสุด

☐ 1) ประถมศึกษา	☐ 2) มัธยมศึกษา	☐ 3) อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	
☐ 4) ปริญญาตรี	☐ 5) ปริญญาโท	☐ 6) ปริญญาเอก	
4. ท่านสำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ระดับ

☐ 1) นักธรรมชั้นตรี	☐ 2) นักธรรมชั้นโท	☐ 3) นักธรรมชั้นเอก
--	---	--

5. ท่านสำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ระดับ

- 1) เปรียญธรรม 1- 2 ประโยค   2) เปรียญธรรม 3 ประโยค
 3) เปรียญธรรม 4-5 ประโยค   4) เปรียญธรรม 6-7 ประโยค
 5) เปรียญธรรม 8-9 ประโยค   6) ไม่ได้ศึกษาเปรียญธรรม

6. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ระดับ

- 1) ไม่มีตำแหน่ง   2) เลขานุการฯ   3) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
 4) รองเจ้าอาวาส   5) เจ้าอาวาส   6) รองเจ้าคณะตำบล
 7) เจ้าคณะตำบล   8) รองเจ้าคณะอำเภอ   9) เจ้าคณะอำเภอ
 10) ตำแหน่งอื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง   มากที่สุด
 4 หมายถึง   มาก
 3 หมายถึง   ปานกลาง
 2 หมายถึง   น้อย
 1 หมายถึง   น้อยที่สุด

ข้อที่ / คำถามศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	5	4	3	2	1
1. พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพในการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย					
2. พระสงฆ์มีการใช้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลักในการ					

ข้อที่ / คำถามศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลัง ภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย	5	4	3	2	1
พัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย					
3. พระสงฆ์มีการให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลาย ออกไปในทุกสารทศมีผู้ศรัทธาเลื่อมใส					
4. พระสงฆ์มีการสามารถสร้างทักษะการสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้าง ความไว้วางใจและความศรัทธา					
5. พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งเป็นที่พึง ใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย					
6. พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการถามเป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย					
7. พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเล่าเรื่อง เป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย					
8. พระสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพการเผยแพร่โดยรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเป็นที่ พึงใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย					
9. พระสงฆ์มีการเผยแพร่ด้วยการเทศน์บรรยายธรรมให้ความรู้หลักธรรม คำสั่งสอนตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเน้นผู้ฟังจำนวนมากและมีความ หลากหลายเป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของ ประเทศไทย					
10. พระสงฆ์มีหลักการเกี่ยวกับเนื้อหาที่เผยแพร่ เป็นที่พึงใจ ภายหลัง ภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย					
11. พระสงฆ์มีการปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการเผยแพร่					
12. พระสงฆ์มีความต้องการการวางแผนการเผยแพร่ที่ดีมีระบบ					
13. พระสงฆ์มีความต้องการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ					
14. พระสงฆ์มีความต้องการสื่อที่เข้าใจง่ายเป็นที่พึงใจ ภายหลังภาวะ ลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

1) ท่านมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความกรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์เรื่อง แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลอง โควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
ที่อยู่.....
ตำแหน่ง.....
วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลอง โควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

องค์กรของท่านมีแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) มีแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยอย่างไร?

.....

.....

.....

3) มีการอบรมหรือไม่/อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อคำถามหาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย

1) องค์กรของท่านมีการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย อย่างไร?

.....

.....

.....

2) มีกิจกรรม/โครงการ/หลักสูตรอะไรบ้าง/อย่างไร?

.....

.....

3) สามารถนำกิจกรรม/โครงการ/หลักสูตรไปใช้ได้อย่างไร?

.....

.....

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาฯ

1) ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึงใจ ภายหลังจากภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทยอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความกรุณาตอบแบบสอบถามสัมภาษณ์
โครงการวิจัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ภาคผนวก ง
ภาพการดำเนินงานวิจัย

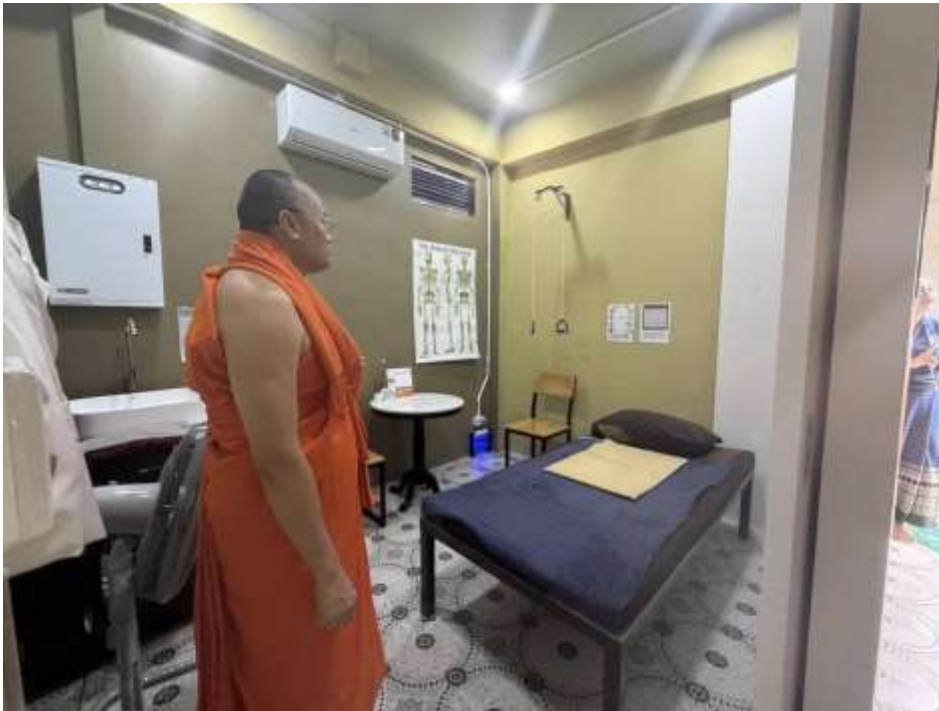

The image shows a Zoom meeting interface. The top portion displays a presentation slide titled "ผลการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ล้านนา" (Results of the Implementation of the Monks' Health Charter of Lanna). The slide is divided into five numbered points:

- 1** 5หมวด 33 ข้อ หมวดที่ 1 ประชากร แมงคืด เจตนาธรรมณ์ (4-7)
- 2** พระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพตนเองและคนในสังฆมณฑล (7-12)
  - 12 พระศึกษาปริญญา ระดับประถมศึกษา 1
    - จังหวัดเชียงใหม่ เชียงใหม่ อำเภอเมือง
    - อำเภอ แม่ริม พะเยา เชียงราย
- 3** พระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพตนเอง ตามหลักพระธรรมวินัย
  - ข้อ 21 ข้อ 22 การพัฒนาภูมิชีวะภาค สุขและพระสงฆ์ ที่เกาะวังก์พืง และรองรับ สังกะสุมและ จิตสังคายนีสุภาพ (สุขศาลา)
    - * (กุฏิชีวะบ้าน) จำนวน 0 แห่ง (1 วัดบุญยืน บ้าน 2 วัดสงฆิย บ้าน 3 วัดหัวฝาย อร... 4 สาครนิรมาราม ชม... 5 วัดหัวฝาย ชม... 6 วัดศรีโสภา ชม... 7 วัดของคำ ชม... 8 สำนักแม่พระสาธุคุณชม... ชม... 9 วัดพระธาตุโพธิ์ชม พท.)
- 4** บทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาพ ของชุมชนและสังคมล้านนา(15-21)
  - 23 วัดส่งเสริมสุขภาพ 1567
  - 24 ชม. ชุมชน
- 5** การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ ล้านนาสู่การปฏิบัติ(25-33)
  - 26.27 กศ.ไทยต้นแบบ ผลการขับเคลื่อน
    - ระดับจังหวัด นำชมพร เชียงใหม่ อำเภอ เชียงราย
    - ระดับอำเภอ อำเภอ เชียงราย
    - ดำเนินการ เชียงราย
    - ดำเนินการ เชียงราย
  - 31 การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ และการพิชิตสาร
    - ชม.ชม.ระวีศึกษา
    - การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ ศึกษา ผู้บริหารพระสงฆ์ชม.ชม.เชียงใหม่ เชียงราย เชียงใหม่ เชียงราย เชียงราย เชียงราย เชียงราย เชียงราย เชียงราย เชียงราย

The bottom portion of the image shows a gallery view of participants in the Zoom meeting. The participants are arranged in a grid, with some names visible below their video feeds:

- สมพร
- สุวิทย์ สมบัติ
- พัชรี อรุณราชฎร์
- R01_จินตนา
- noppone
- ประมวล สปสข.เข...

Yong Running For Charity And Health 2025

จายองเดิน/วิ่ง เพื่อการกุศล

ณ.วัดป่าตาล ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

กำหนดการ วันที่ 18 มกราคม 2568

วันเสาร์ที่ 18 มกราคม 2568

ณ.วัดป่าตาล ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

05:00 น. เปิดลงทะเบียน รับหมายเลขติดหน้าอกและเสื้อที่ระลึก

05:30 น. พิธีเปิด

05:45 น. นักกีฬาวอร์ม อัฟ อบอุ่น ร่างกาย

เพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนการวิ่ง

05:55 น. เช็กพอยท์เวลาวิ่ง

06:00 น. ปล่อยตัวระยะทาง 10.5 KM. มีนิมมารزون:

06:05 น. ปล่อยตัวระยะทาง 5.5 KM. วิ่งฟันรัน+วิ่งแผนซี

08:00 น. พิธีมอบรางวัล (เวลาโดยประมาณ)

08:30 น. ปิดพิธี

สถานที่จัดงาน

Yong Running For Charity And Health 2025

จายองเดิน/วิ่ง เพื่อการกุศล

วันเสาร์ที่ 18 มกราคม 2568

ณ.วัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ตั้งแต่เวลา 05.00 น.เป็นต้นไป

ระยะทาง ค่าสมัครและสิ่งที่ได้รับจากการสมัคร

ระยะทาง	ค่าสมัคร	สิ่งที่จะได้รับจากการสมัคร			
วิ่งฟันรัน FUN RUN + วิ่งแฟนซี FANCY RUN (5.5 KM)	350				มีชิงถ้วยรางวัล การประกวดแต่งกาย แฟนตาซี 1- 3
มินิมาราธอน MINI MARATHON (10.5 KM)	700				1-3 รุ่นอายุ ชาย-หญิง
VIP (เลือกระยะทางได้)	1,800				
SUPER VIP (เลือกระยะทางได้)	5,000				

สมัครวิ่งได้ที่ : วัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัด เชียงใหม่

: มงคลบุญวิวัฒน์คลินิกการแพทย์แผนไทย

เรามีเสื้อจัดจำหน่าย
ในราคา 250 บาทจ้า
Tel: 0931402756

สมัครได้ที่

Yong Running For Charity And Health 2025
จาวยองเดิน/วิ่ง เพื่อการกุศล
 ณ วัดป่าตาล ตำบลบวัก้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
 วันเสาร์ ที่ 18 มกราคม 2568 ลงทะเบียนเวลา 05.00 น. ปะล่อยตัวเวลา 06.00 น.

ชื่อ.....ที่อยู่.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัด.....เบอร์โทรศัพท์.....

สถานที่จัดงาน

Yong Running For Charity And Health 2025
จาวยองเดิน/วิ่ง เพื่อการกุศล
วันเสาร์ ที่ 18 มกราคม 2568
ณ วัดป่าตาล ต.บวัก้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

วัตถุประสงค์ : ชื่ออุปกรณ์ทางการแพทย์คลินิกมงคลบุญวัฒน์คลินิกการแพทย์แผนไทยวัดป่าตาล

Yong Running For Charity And Health 2025

จายองเดิน/วิ่ง เพื่อการกุศล

ณ.วัดป่าตาล ตำบลบววกค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

การแบ่งอายุรุ่น

10.5 Km.
MINIMARATHON
(มินิมาราธอน)

1-3 รุ่นอายุ ชาย-หญิง

ชาย

รุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี

รุ่นอายุไม่เกิน 20-49 ปี

รุ่นอายุ 50 ปีขึ้นไป

หญิง

รุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี

รุ่นอายุไม่เกิน 20-49 ปี

รุ่นอายุ 50 ปีขึ้นไป

5.5 Km.
FUN RUN & FANCY RUN
(วิ่งฟินรันและวิ่งแฟนซีรัน)
1-3 รุ่นอายุ ชาย-หญิง

วิ่งฟินรัน + วิ่งแฟนซี

รุ่นทั่วไปไม่จำกัดอายุ ชาย/หญิง

มีการชิงถ้วยรางวัลการประกวดแต่งกายแฟนซีที่ 1-3

สถานที่จัดงาน

ภาคผนวก จ
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๗๓๘/๒๕๖๗

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งจิตใจ ภายหลังจากภาวะลงโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย
(The Way for the Development of Temples to Be Mentally Reliant After Long COVID-19 Thailand)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: -

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ผู้วิจัยหลัก: ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗

(พระปัญญาวชิรบัณฑิต, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

หมายเลขใบรับรอง: ว.๗๓๘/๒๕๖๗

วันที่ให้การรับรอง: ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

วันหมดอายุใบรับรอง: ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๗๓๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๑๔
 www.mcu.ac.th

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ / นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง "แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นที่พักจิตใจ ภายหลังภาวะลองโควิด (LONG COVID) ของประเทศไทย" มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาเครื่องมือการวิจัยของท่าน โดยให้มีการแก้ไขปรับปรุง/เพิ่มเติมเอกสาร ตามเอกสารแนบ

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

ขอเจริญพร

(พระปัญญาวชิรบัณฑิต, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ สกุล : ผศ.ดร.ตระกุล ชำนาญ

ตำแหน่ง : ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประวัติการศึกษา : ปริญญาตรี : ศาสนศาสตร์บัณฑิต (ศน.บ.) สังคมวิทยา

ปริญญาโท : Sociology

ปริญญาเอก : การพัฒนาสังคม

ประวัติการทำงาน : อาจารย์ ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

หัวหน้าฝ่ายจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลงานวิจัย :

การพัฒนาศูนย์สาธิตและการเรียนรู้การปลูกไม้เศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ชุมชนฐานรากบนพื้นที่สูงตามศาสตร์พระราชา บ้านขุนแม่รวม จังหวัดเชียงใหม่ งบประมาณ สกสว ปี 2564

รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ งบประมาณ สกสว ปี 2562

การพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำ เพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน ในเขตท่องเที่ยวเมืองรอกาเหนือตอนบน งบประมาณ สกสว ปี 2564

ผลงานทางวิชาการ :

ตระกุล ชำนาญ, พระมหาฉัตรชัย สุธตตชโย, พระมหาวิเศษ ปัญญาชีโร, พระมหาบุญนา ประทุมชาติ, อุเทน ลาพิงค์ การพัฒนาศูนย์สาธิตและการเรียนรู้การปลูกไม้เศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ชุมชนฐานรากบนพื้นที่สูงตามศาสตร์พระราชา บ้านขุนแม่รวม จังหวัดเชียงใหม่ วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ Volume 7, Issue 10, 2022, pp. 88-100

มงคลชัย สมศรี, วิเศษ เสาะพบดี, ตระกุล ชำนาญ, วิราษ ภูมาศรี (2565) รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ [วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ](#) Volume 7, Issue 12, 2022, pp. 13-26

ตระกูล ชำนาญ, สัจด์ เขียนจันทิก, สมิตไธร อภิวฒนอมรกุล, ชาลี ภัคดี, พระมหา
วิศักดิ์ สุรเมธี (2565) นวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำ เพื่อการเรียนรู้และสืบค้น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน ในเขตท่องเที่ยวเมืองรภาคเหนือตอนบน [วารสาร
สังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ](#) Volume 7, Issue 12, 2022, pp. 1-12

สถานที่ทำงานปัจจุบัน :

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เลขที่ 103 ถนนพระปกเกล้า
ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

- ชื่อ สกุล** : ผศ.ดร.อุเทน ลาพิงค์
- ตำแหน่ง** : อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา
- ประวัติการศึกษา** : Ph.D. Philosophy University of Mysore India
M.A. Philosophy University of Mysore India
M.A. Linguistics University of Mysore India
พธ.บ. การสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประวัติการทำงาน** : อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ผลงานทางวิชาการ

อุเทน ลาพิงค์, ปัญหาการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวิชาการทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาในระดับปริญญาโท คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วารสารธรรมทรรศน์ ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม- เมษายน 2560 หน้า 125

อุเทน ลาพิงค์, (ผู้ร่วมวิจัย) โลกทัศน์ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เอื้อต่อการรองรับกับเศรษฐกิจประชาคมอาเซียน เพื่อพัฒนาชุมชน ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ วารสารธรรมทรรศน์ ฉบับที่ 1 ประจำเดือน กันยายน – ธันวาคม 2560 หน้า 14

อุเทน ลาพิงค์, การประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบปลอดบุหรี่ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย The Study Evaluation of Non-Smoking Area Development in Mahachulalongkornrajavidyalaya University วารสารธรรมทัศน์ September-December 2018 Vol 18 No 3 (2018)

อุเทน ลาพิงค์, การพัฒนาสุขภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในภาคเหนือ A Study of How to Apply Objects of Sympathy to Develop the Elderly's Social Health in Northern Thailand วารสารธรรมทัศน์ September-December 2018 Vol 18 No 2 (2018)

อุเทน ลาพิงค์, แนวทางพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา Developmental Approach to Professional Teacher Experience of Students in English

Teaching, Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus
วารสารธรรมทัศน์ Vol 19 No 2 (2019): April-June 2019 หน้า 61

อุเทน ลาพิงค์, การรักษาศีล 5 เพื่อการลด ละ เลิก การเลิกดื่มสุราของชุมชน
วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่, ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาลง
นาคทรศรศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม 2562)

อุเทน ลาพิงค์, การต่อต้านทุจริตตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาในจังหวัด
แพร่ (ANTI-CORRUPTION ACCORDING TO BUDDHISM : A CASE STUDY IN PHRAE
PROVINCE) Vol 5, No 1 (2019): วารสารศาสตร์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 2562 หน้า 124

อุเทน ลาพิงค์ (ผู้ร่วมวิจัย) (2565) การพัฒนาทักษะการเรียนการสอนในระบบ
ออนไลน์ ของนักศึกษา สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตล้านนา ปีที่ 22 (ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2565) หน้า 80 -91

อุเทน ลาพิงค์ (2565) นวัตกรรมและกลไกการพัฒนาศักยภาพสุขภาพผู้สูงอายุ
โดยใช้ชุมชน ศาสนา เป็นฐาน ในจังหวัดเชียงใหม่ วารสารวิชาการธรรมทรศรศน์ ปี ที่ 22 (ฉบับที่ 1
มกราคม - มีนาคม 2565) หน้า 291-

อุเทน ลาพิงค์ (2565) รูปแบบการจัดการป่าชุมชนแหล่งต้นน้ำ ชุมชนฐานรากบน
พื้นที่สูงตามศาสตร์พระราชาราชบ้านแอเอะ หมู่ที่ 1 ตำบลแจ่มหลวง อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัด
เชียงใหม่ วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่7 ฉบับที่ 10 หน้า27-37

อุเทน ลาพิงค์ (2565) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนา
กรรมฐานบนเส้นทางแสวงบุญโดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรมบำบัดเพื่อเสริมสร้างสุขภาพและลด
ความซึมเศร้าของผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน วารสารวิชาการ
วิทยาลัยบริหารศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 หน้า 91-105

อุเทน ลาพิงค์, (2565) (ผู้ร่วมวิจัย) การพัฒนาศูนย์สาธิตและการเรียนรู้การปลูกไม้
เศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ชุมชนฐานรากบนพื้นที่สูงตามศาสตร์พระราชาราช บ้าน
ขุนแม่รวม จังหวัดเชียงใหม่ วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ 7 เล่ม 10 หน้า
88 –00

อุเทน ลาพิงค์, (2565) (ผู้ร่วมวิจัย) การพัฒนาศักยภาพและยกระดับวิสาหกิจ
ชุมชนผู้ปลูกกาแฟอินทรีย์บนพื้นที่สูงชุมชนบ้านขุนแม่หยอด จังหวัดเชียงใหม่ ตามศาสตร์พระราชาราช
จังหวัดเชียงใหม่ วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ 7 ฉบับที่ 10 หน้า59-71

อุเทน ลาพิงค์, (2565) (ผู้ร่วมวิจัย) การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์
สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวกค้างอำเภอ

สำนักพิมพ์ จังหวัดเชียงใหม่ วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ 7 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2565) หน้า 360-372

อุเทน ลาพิงค์, (2564) (ผู้ร่วมวิจัย) พฤติกรรมและการรับรู้ของพระสงฆ์เกี่ยวกับเขตปลอดบุหรี่ภายในวัดและศาสนสถานเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 หน้า 55-66

ผลงานการวิจัย

2560 การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในภาคเหนือ

2561 การรักษาศีล 5 เพื่อการลด ละ เลิก การเลิกดื่มสุราของชุมชน วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2564 การประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบปลอดบุหรี่ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ได้รับทุนงบประมาณสนับสนุนการวิจัย จาก สสส.)

2564 รูปแบบการจัดการป่าชุมชนแหล่งต้นน้ำ ชุมชนฐานรากบนพื้นที่สูงตามศาสตร์พระราชา จังหวัดเชียงใหม่

2564 การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานบนเส้นทางแสวงบุญโดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรมบำบัดเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะและลดความ ซึมเศร้าของผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพัง ในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน

2565 โครงการวิจัยประเมินผลภายใต้โครงการวัดปลอดบุหรี่ สร้างชีวิตด้วยหลักธรรม นำสู่สุขภาวะชุมชนภายใต้ โครงการวัดปลอดบุหรี่ สร้างชีวิตด้วยหลักธรรม นำสู่สุขภาวะชุมชน (ได้รับทุนงบประมาณสนับสนุนการวิจัย จาก สสส.)

2565 รูปแบบการสร้างความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาไฟป่าและวิกฤตหมอกควันบนฐานหลักธรรมทางพุทธศาสนากับภูมิปัญญาล้านนาแบบพหุภาคี จังหวัดเชียงใหม่

2566 การพัฒนาเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งของพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาแม่ข่าย

สถานที่ทำงานปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ สกุล	: พระมหาสิทธิชัย เตชวณฺโณ (ธรรมสุจริต)
ตำแหน่ง	: ผู้ช่วยนักวิจัย
เกิด	: 22 ธันวาคม 2527
สถานที่เกิด	: 36/23 หมู่ที่ 3 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ประวัติการศึกษา	: เปรียญธรรม 9 ประโยค ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประวัติการทำงาน	: รองเจ้าอาวาสวัดชัยมงคล : อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาวัดบุพพาราม : ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี
สถานที่ปฏิบัติงาน	: สำนักศาสนศึกษาวัดบุพพาราม ตำบลข้างคลาน อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดชัยมงคล 133 ถนนเจริญประเทศ ตำบลข้างคลาน อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ สกุล : พระสมชาติ อินทปญโญ (ธรรมอมรศิริ)

ตำแหน่ง : ผู้ช่วยนักวิจัย

ประวัติการศึกษา : ป.ธ. ๑-๒

ปริญญาตรี ศึกษาศาสตรบัณฑิต

ปริญญาโท ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต

สถานที่ทำงานปัจจุบัน :

วัดชัยมงคล ถนนเจริญประเทศ ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่